

SK-103 - छान्दोग्योपनिषत् शाङ्करभाष्योपेता

कालावधि: - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) अत्र दत्तेषु पञ्च मन्त्राः पूर्यन्ताम्।

1x5=5

- 1) यथा सोम्यैकेन नखनिकृन्तनेन.....भवतीति॥
- 2) ता आप ऐक्षन्त बह्व्यः स्याम.....जायते॥
- 3) यदादित्यस्य रोहितं रूपं.....सत्यम्॥
- 4) तेजोऽशितं त्रेधा.....सा वाक्॥
- 5) न्यग्रोधफलमत.....अण्व्य इवेमा धाना भगव इति
- 6) ऋग्वेदं भगवोऽध्येमि.....वाकोवाक्यम्
- 7) तानि ह वा एतानि सङ्कल्पैकायनानि.....समकल्पन्तापः

B) वाक्येनैकेन पञ्चानाम् उत्तरं लिखत।

1x5=5

- 1) अन्नमशितं किं भवति?
- 2) स्मरो वाव आकाशाद् भूयः इत्यत्र स्मरः कः?
- 3) पितृलोककामः मातृलोककामः इत्यदिषु लोकशब्दस्य कोऽर्थः?
- 4) हृदयशब्दस्य उपनिषदुक्ता निरुक्तिः का ?
- 5) ब्रह्मचर्यं कुतः अरण्यायनम् इत्युच्यते?
- 6) सङ्कल्पो नाम कः? भाष्यदिशा उत्तरत।
- 7) सदाख्या देवता कुतः प्राणशब्देन निर्दिश्यते?

C) अधस्तनेषु पञ्च भाष्यदिशा विव्रियन्ताम्।

3x5=15

- 1) सदेव सोम्येदमग्र.. इत्यादिमन्त्रे "एव" "अद्वितीयम्" इति शब्दप्रयोगेण किं साधितम्?
- 2) अण्डजादीन्येव अण्डजादीनां बीजम् - उपपादयत।
- 3) जीवस्वरूपम् उपवर्णयत। जीवो हि नाम.....।

- 4) सर्वस्य कार्यकरणस्य सामर्थ्यं मनःकृतमेव – उपपादयत।
- 5) समुद्रात् समुद्रमेवापियन्ति स समुद्र एव भवति - व्याख्यात।
- 6) कथमाचार्येणानुक्ताः कामाः अन्तेवासिभिरुच्यन्ते इत्यस्य किं समाधानम्?
- 7) किमभिप्रेत्य यज्ञादिभिः ब्रह्मचर्यं स्तूयते?

D) केचन त्रयः यथाभाष्यं समाधेयाः।

5x3=15

- 1) सतोऽन्यद्वस्त्वन्तरं स्यात् कार्यजातमिति शङ्कामुद्भाव्य प्रत्याख्यात।
- 2) बलं वाव... इत्यादिमन्त्रोक्तं बलस्य माहात्म्यं लिखत।
- 3) सङ्कल्पो वाव मनसो भूयान् - प्रतिपादयत।
- 4) अष्टमः प्रपाठकः कुतः आरभ्यते इति अभिप्रैति आचार्यः?
- 5) इन्द्रविरोचनयोः गुरुपसदनोक्त्या श्रुतिः किं दर्शयतीति अभिप्रैति भगवान् भाष्यकारः?

E) अनुप्रियमेकं सभाष्यम् अनुबध्नीत।

10x1=10

- 1) मनः अन्नमयम् इति तत्त्वं पिता कथं प्रतिपादयामास।
- 2) भूमब्रह्मणः अधिगमं सोपानक्रमेणोपन्यस्यत।

SK-107 ईशावास्योपनिषद् ऐतरेयोपनिषच्च शाङ्करभाष्योपेते

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्कः - 50

A) दश वाक्येन वाक्याभ्यां वा समुत्तरत।

1x10=10

- 1) ईशावास्योपनिषदि आमनातः अविद्यानिन्दापरक एको मन्त्रो लिख्यताम्।
- 2) भाष्यकारमते जगत्यामिति पदस्यार्थः कः?
- 3) न्यास एवात्यरेचयत् - वाक्यमिदं कुत्रास्ति?
- 4) भाष्यकारमते सर्वासामुपनिषदां किन्निरूपणेन उपक्षयत्वम्?
- 5) अत्रणमित्यनेन कस्य शरीरस्य निराकरणं भाष्यकारेण कृतम्?
- 6) न हि आत्मज्ञः केनचित् नियोक्तुं शक्यते – कुतः?
- 7) अमृतत्वं त्यागेनेव प्राप्यते इत्यत्र किं श्रुतिप्रमाणम्?
- 8) प्राक् सृष्टेः कीदृश आत्मा आसीत्?
- 9) चन्द्रमा कस्याधिष्ठात्री देवता?
- 10) जूतिशब्दस्य भाष्योक्तोऽर्थः कः?
- 11) जाग्रदशायाः स्वप्नाख्या कुतः?
- 12) अन्नस्य ग्राहकः को वायुः?
- 13) परोक्षप्रिया इव हि देवाः। कुतः?

B) पञ्चानां लघूत्तरं लिखत।

3x5=15

- 1) “तस्मादात्मनोऽनेकत्वकर्तृत्वभोक्तृत्वादि चाशुद्धत्वपापविद्धत्वादि चोपादाय लोकबुद्धिसिद्धं कर्माणि विहितानि।” - भाष्यवाक्यार्थं स्पष्टीकुरुत।
- 2) हिरण्मयेन पात्रेण इति मन्त्रार्थः स्वभाषया यथाभाष्यं लिख्यताम्।
- 3) असुर्या नाम ते लोकाः- इति मन्त्रार्थं संक्षेपेण लिखत।
- 4) ता एता देवताः सृष्टा अस्मिन् महत्यर्णवे प्रापतन् इति मन्त्रस्यार्थो लिख्यताम्।
- 5) “परमार्थविज्ञाने फलादर्शने क्रियानुपपत्तेः” - भाष्यकारवचनं पर्यालोचयत।

- 6) संसारार्णवं भाष्यकारोक्तदिशा वर्णयत।
- 7) गर्भे शयानस्य वामदेवस्यानुभवं वर्णयत।

C) त्रयाणामुत्तरं लिखत।

5x3=15

- 1) अनेजदेकम् इति मन्त्रस्यार्थो यथाभाष्यं लिख्यताम्।
- 2) ईशोपनिषदि विद्याविद्यास्वरूपं पर्यालोचयत।
- 3) आत्मा वा इदमेक एवाग्र आसीदित्यादिमन्त्रस्यार्थो यथाभाष्यं लिख्यताम्।
- 4) स एतमेव सीमानं विदार्यैतया द्वारा प्रापद्यत इत्यादिमन्त्रस्यार्थो लिख्यताम्।
- 5) कोऽयमात्मेति वयमुपास्महे इत्यादिमन्त्रस्यार्थो लिख्यताम्।

D) एकं सविस्तरं प्रतिपादयत।

10x1=10

- 1) ऐतरेयोपनिषदि भूतसृष्टिक्रममुखेन आत्मनः पुरुषशरीरप्रवेशं वर्णयत।
- 2) ईशावास्योपनिषन्मन्त्रेषु ज्ञानिनः कर्मिणश्च उपासनविषये यत्प्रतिपादितं मन्त्रोद्धृतिपुरःसरं तत् समासेन समुपस्थापयत।

~~**~~

SK-131 ब्रह्मसूत्रम् I.1-2

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) द्वादशसु दश समाधत्त।

1x10=10

- 1) षड्-भावविकाराः के?
- 2) धर्माध्यासस्योदाहरणं किम्?
- 3) अन्तर्यामिशब्दार्थः कः?
- 4) अत्राधिकरणस्य संशयः कः?
- 5) द्विरूपं हि ब्रह्मावगम्यते - किं तत्?
- 6) ब्रह्मणः सर्वज्ञत्वे किं सूत्रप्रमाणम्?
- 7) सर्वत्रप्रसिद्धयधिकरणस्य विषयवाक्यं किम्?
- 8) प्राचुर्यार्थे मयट्प्रत्ययः श्रूयते, किमुदाहरणम्?
- 9) गुहाप्रविष्टाधिकरणे विषयवाक्यं कुतः स्वीकृतम्?
- 10) आकाशाधिकरणे आकाशशब्देन कः निर्दिश्यते?
- 11) ब्रह्मसूत्रे कति अध्यायाः ? तेषां नामानि लिखत।
- 12) अन्तर्याम्यधिकरणे द्वितीयसूत्रे स्मार्त इति पदेन किमभिहितम्?

B) सप्तसु पञ्च समाधत्त।

3x5=15

- 1) शास्त्रयोनित्वात्।
- 2) मान्त्रवर्णिकमेव च गीयते।
- 3) स्वाप्ययात्।
- 4) विवक्षितगुणोपपत्तेश्च।
- 5) अन्तस्तद्धर्मोपदेशात्।
- 6) अन्तर उपपत्तेः।
- 7) भेदव्यपदेशाच्चान्यः।

C) पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।

5x3=15

- 1) गुहाप्रविष्टाधिकरणम्।
- 2) अत्राधिकरणम्।
- 3) ईक्षत्यधिकरणम्।
- 4) जिज्ञासाधिकरणम्।
- 5) समन्वयाधिकरणम्।

D) द्वयोरेकं समाधत्त।

10x1=10

- 1) जन्माद्यधिकरणं भाष्यदिशा प्रतिपादयत।
- 2) अध्यासं सयुक्तिं निरूप्य, तत्साध्ये विषयप्रयोजने प्रपञ्चयत।

SK-134 ब्रह्मसूत्रे. २ अध्यायस्य ३-४ पादौ, ४ अध्यायश्च सशाङ्करभाष्यम्

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) द्वादशसु दश समाधत्त।

1*10=10

- 1) आकाशस्य अजत्वपाठकाः किं छन्दोगाः उत तैत्तिरीयकाः?
- 2) का श्रुतिः अन्यथा परिणेतुं न शक्या?
- 3) के कृष्णभासा पृथिवीत्याहुः?
- 4) ता अन्नमसृजन्त इति श्रुतौ अन्नपदस्य कोऽर्थः?
- 5) कारणाप्ययः किं कार्ये वा कार्याप्ययः कारणे वा?
- 6) अनुच्छित्तिधर्मा कः?
- 7) तद्गुणसारः इत्यस्य विग्रहः कथम्?
- 8) जीवस्य ब्रह्मत्वे संसार्यभावप्रसङ्गः कथं परिह्रियते?
- 9) ईश्वरः कुर्वन्तं जीवं कारयति किं वा अकुर्वन्तम्?
- 10) तक्षा किंसापेक्षः कर्ता भवति?
- 11) विधिशास्त्रं कीदृशं कर्तृत्वमुपादाय चोदयति?
- 12) वैशेषिका आत्मगुणाः कदा उत्पद्यन्ते?

B) सप्तसु पञ्च व्याख्यात।

3*5=15

- 1) न वियदश्रुतेः
- 2) स्याच्चैकस्य ब्रह्मशब्दवत्
- 3) विपर्ययेण तु क्रमोऽत उपपद्यते च
- 4) गुणाद्वा लोकवत्
- 5) पुंस्त्वादिवत्त्वस्य सतोऽभिव्यक्तियोगात्
- 6) समाध्यभावात्

7) अदृष्टानियमात्

C) पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।

5*3=15

- 1) मातरिश्वनः तेजसश्च उत्पत्तिं पूर्वपक्षिमतेन समर्थयत।
- 2) तद्गुणसारत्वात् तद्व्यपदेशः प्राज्ञवत् भाष्यार्थेन प्रपञ्चयत।
- 3) यावदात्मभावित्वाच्च न दोषः तद्वर्शनात् भाष्यदिशा प्रपञ्चयत।
- 4) जीवस्य ईश्वरांशत्वे श्रुतीः स्मृतिं च व्याख्यात।
- 5) प्राणोत्पत्तौ श्रुतिगौणत्वासम्भवं ससूत्रभाष्यं प्रदर्शयत।

D) द्वयोरेकं समाधत्त।

10*1=10

- 1) चतुर्थाध्यायोक्तं फललक्षणं मोक्षं भाष्यतात्पर्येण पर्यालोचयत।
- 2) वियदादीनामजत्वं निराकृत्य जीवस्योत्पत्त्याशङ्कान् निरस्यत।

~~**~~

A) द्वादशसु दश समाधत्त।

1x10=10

- 1) "शास्त्रचिन्तकाः खल्वेवं विवेचयन्ति न प्रतिपत्तारः" कस्येदं वचनम्?
- 2) अध्यासलक्षणे स्मृतिरूपत्वेन किं विवक्षितम्?
- 3) भामत्यां मङ्गलश्लोकोक्तं ब्रह्मणः स्वरूपलक्षणं किम् ?
- 4) भामत्यां सूत्रलक्षणं किमुक्तम् ?
- 5) इतरेतरभावो नाम कः?
- 6) "बुद्धिसिद्धं तु न तदसत्" केन प्रोक्तम्?
- 7) कर्मफलस्य क्षयिताप्रतिपादकं श्रुतिवाक्यं किम्?
- 8) भेदाग्रहणव्याप्तः कः?
- 9) शारीरकमीमांसा इत्यस्य कोऽर्थः?
- 10) द्विविधं च वस्तूनां तत्त्वं, किं तत्?
- 11) केचित् प्रतिनियतकालोत्पादाः, किमुदाहरणमिह?
- 12) प्रदीपवत् सर्वार्थावद्योतिन इत्यनेन किं सूच्यते ?

B) सप्तसु पञ्च समाधत्त।

3x5=15

- 1) "अनिर्वाच्याविद्याद्वितयसचिवस्य..।
- 2) "शब्दगन्धरसानां च कीदृशी प्रतिबिम्बता"।
- 3) "न विधौ परः शब्दार्थः"।
- 4) "प्रतिनियतदेशकालनिमित्तक्रियाफलाश्रयस्य..."।
- 5) अन्येषामपि भावविकाराणां वृद्ध्यादीनां त्रिष्वेवान्तर्भावः।
- 6) न केवलं जगद्योनित्वादस्य भगवतः सर्वज्ञता, शास्त्रयोनित्वादपि।
- 7) विषयविषयिणोरितरेतराध्यासः।

C) पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।

5x3=15

- 1) गौणमिथ्यात्वयोः भेदः।
- 2) अध्यासे लक्षणप्रमाणम्।
- 3) जिज्ञासासूत्रे सिद्धान्तदिशा अथशब्दार्थविचारः।
- 4) ब्रह्मणो जिज्ञास्यत्वसिद्धिः।
- 5) ब्रह्मणः सर्वज्ञत्वं सर्वशक्तत्वं च।

D) द्वयोरेकं समाधत्त।

10x1=10

- 1) भामत्यनुसारम् आत्मख्यात्यादिपरपक्षं विचार्य अनिर्वचनीयख्यातिं सोपपत्तिं संसाधयत।
- 2) शास्त्रयोनित्वाधिकरणस्योभयवर्णकं यथाग्रन्थं भामतीरीत्या विशदीकुरुत।

~~**~~

A) द्वादशसु दश समाधत्त।

1x10=10

- 1) का नाम श्रद्धा।
- 2) विवर्तो नाम कः।
- 3) कः अध्यारोपः।
- 4) त्वम्पदवाच्यार्थः कः।
- 5) अभ्यासो नाम कः।
- 6) श्रवणं नाम किम्।
- 7) उपपत्तिः नाम का।
- 8) धारणा नाम का।
- 9) स्वप्नावस्था का।
- 10) प्राणमयः कः।
- 11) शमः कः दमश्च कः।
- 12) समाधानं नाम किम्।

B) सप्तसु पञ्च समाधत्त।

3*5=15

- 1) ज्ञानेन्द्रियाणां कुतः समुत्पत्तिः इति यथाग्रन्थं लिखन्तु।
- 2) कर्मेन्द्रियाणां देवताः लेख्याः।
- 3) साधनचतुष्टयस्य निरूपणं कुर्वन्तु।
- 4) सूक्ष्मशरीरं केषां कोशानां मेलनमिति यथाग्रन्थं लिखन्तु।
- 5) सूत्रात्मनः तेजसश्च स्वरूपं प्रतिपादयन्तु।
- 6) सृष्टिक्रमं लिख्यताम्।
- 7) जीवन्मुक्तस्वरूपं प्रतिपादयन्तु।

C) पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।

5*3=15

- 1) सूक्ष्मप्रपञ्चस्य समष्टिविषये व्यष्टिविषये च लिखन्तु।
- 2) पञ्चीकरणप्रक्रियां लिखन्तु।
- 3) स्थूलप्रपञ्चोत्पत्तिं लिख।
- 4) अपवादः कः, इति प्रतिपाद्य विवर्तविकारयोः स्वरूपं यथाग्रन्थं लिखन्तु।
- 5) स्थूलप्रपञ्चस्य समष्टिविषये व्यष्टिविषये च लिखन्तु।

D) द्वयोरेकं समाधत्त।

10*1=10

- 1) सभेदमज्ञानस्वरूपं प्रतिपादयन्तु।
- 2) तत्त्वमसीति वाक्यस्य अर्थं प्रतिपादयन्तु।

SK-163 वेदान्तपरिभाषा अर्थापत्त्यन्ता

कालावधिः - होराद्वयम् सत्रम् - 6 पूर्णाङ्काः - 50

A) द्वादशसु दश समाधत्त।

1x10=10

- 1) परमेश्वरः कः भवति।
- 2) मूलाविद्या कदा निवर्तते।
- 3) वेदान्तिनये अनुमितिलक्षणं किम्?
- 4) प्रपञ्चमिथ्यात्वबोधकम् अनुमानं किम्।
- 5) को नाम विवर्तः?
- 6) कः परिणामः?
- 7) वाक्यजन्यज्ञाने कारणानि कानि।
- 8) को नामोपाधिः?
- 9) पदार्थः कतिविधः? भेदान् लिखत।
- 10) सिंहो माणवकः इत्यत्र का लक्षणा?
- 11) पदार्थैकदेशस्य कस्यांशस्य स्वातन्त्र्येण उपस्थितये लक्षणा?
- 12) तात्पर्यं नाम किम् ?

B) सप्तसु पञ्च समाधत्त।

3*5=15

- 1) स्वप्नगजरथादीनां कुत्राध्यासः इति यथाग्रन्थं प्रतिपादयत।
- 2) तूलाविद्या मूलाविद्या इत्यनयोः परिचयः कार्यः।
- 3) तच्चानुमानम् अन्वयिरूपमेकमेव – यथाशास्त्रमालोचयत।
- 4) यद्वा त्रिविधं सत्त्वम् इति ग्रन्थभागस्य सप्रसङ्गं विस्तरेण व्याख्या कार्या।
- 5) उपमानप्रमाणस्य कथं न प्रत्यक्षे अनुमाने वा अन्तर्भावः इति सप्रमाणं लिखत।
- 6) योग्यता प्रतिपाद्या।

7) लक्षणाभेदं सोदाहरणं प्रदर्शयत।

C) पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।

5*3=15

- 1) सविकल्पनिर्विकल्पभेदेन प्रत्यक्षद्वैविध्यं प्रपञ्चयत।
- 2) माया एका नाना वेति सप्रमाणं प्रतिपादयत।
- 3) अनुमानमन्वयिरूपमेकमेव इति उपपादयत।
- 4) अनुमानेन घटादीनां मिथ्यात्वे सिद्धे सन् घट इति प्रत्यक्षविरोधः कथं नेति यथाग्रन्थं लिखत।
- 5) लक्षणायाः पदमात्रवृत्तित्वं वाक्यवृत्तित्वं वेति विचारयत।

D) द्वयोरेकं समाधत्त।

10*1=10

- 1) अनुमानलक्षणं विलिख्य तत्र करणं किम्, तल्लक्षणं किम्, तद्व्यापारश्च कः इति यथाग्रन्थं प्रतिपादयत।
- 2) शक्तिं यथाग्रन्थं निरूपयत।

SK-165 वेदान्तशास्त्रेतिहासो नैष्कर्म्यसिद्धिश्च

कालावधि: - होराद्वयम्

पूर्णाङ्कः - 50

भागः १ (वेदान्तशास्त्रेतिहासः)

A) अधस्ताद् दश समुत्तरत।

1x10=10

- 1) प्रबोधचन्द्रोदयनाटकं केन विरचितम्?
- 2) धर्मराजाध्वरिन्द्रस्य परमगुरुः कः?
- 3) शुद्धाद्वैतवादस्य प्रधानाचार्यः कः?
- 4) भाष्यरत्नप्रभाकारः कः?
- 5) आश्वरथ्यः ब्रह्मसूत्रग्रन्थे स्थानत्रये निर्दिष्टः, स्थानद्वयं लिखत।
- 6) शतदूषणीखण्डनपरो ग्रन्थः कः? केन विरचितश्च सः?
- 7) योगवासिष्ठकारः कः?
- 8) कस्यामुपनिषदि उवटाचार्यभाष्यमुपलभ्यते?
- 9) श्रीभाष्योपरि सुदर्शनाचार्यकृतायाष्टीकाया नाम किम्?
- 10) अद्वयसिद्धिः इति ग्रन्थः कस्य?
- 11) रामानुजमते सप्त अनुपपत्तयः काः?
- 12) रामानुजकृतं गद्यत्रयं किम्?

B) द्वयोः लघुटिप्पणीं लिखत।

5x2=10

- 1) भामतीविवरणयोर्भेदाः।
- 2) विद्यारण्यः।
- 3) भास्कराचार्यसिद्धान्ताः।

C) द्वयोरेकं सविस्तरं प्रतिपादयत।

10x1=10

- 1) प्रस्थानत्रयमाश्रित्य लघुप्रबन्धमेकमारचयत ततश्च अद्वैतसिद्धान्तान् सङ्क्षेपेण लिखत।
- 2) अचिन्त्यभेदाभेदवादमाश्रित्य लघुप्रबन्धमेकं लिखत।

भाग: २ (नैष्कर्म्यसिद्धिः)

D) कस्यापि श्लोकांशपञ्चकस्य व्याख्या कार्या।

3x5=15

- 1) साऽविद्या संसृतेर्बीजं तन्नाशो मुक्तिरात्मनः।
- 2) अन्तरेण विधिं मोहाद्यः कुर्यात्साम्परायिकम्।
- 3) उपायान्प्राप्तिहानार्थान् शास्त्रं भासयतेऽर्कवत्।
- 4) पारम्पर्येण कर्मैवं स्यादविद्यानिवृत्तये।
- 5) तमोङ्गत्वं यथा भानोरग्रेः शीताङ्गता यथा। वारिणश्चोष्णता यद्वज्ज्ञानस्यैवं क्रियाङ्गता॥
- 6) नित्यानुष्ठानतश्चैनं प्रत्यवायो न संस्पृशेत्।
- 7) बाधितत्वादविद्याया विद्यां सा नैव बाधते।

E) एकस्य समाधानं कार्यम्।

5x1=5

- 1) ग्रन्थोक्तदिशा वेदान्तवाक्यविचारस्य सप्रयोजनत्वमुपपाद्य मङ्गलश्लोकार्थं विस्तारयत।
- 2) ज्ञानकर्मणोः स्वभावसिद्धभेदम् उपपाद्य कर्मणा ज्ञानसमुच्चितकर्मणा अयत्नेन वा मोक्ष इति पूर्वपक्षं संसाध्य तत्खण्डयत।

~~**~~

RKMVU/Int MA/San/11-16/J2016/SK-173

SK-173 अद्वैतसिद्धिः-II

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) द्वादशसु दश समाधत्त।

1x10=10

- 1) जडत्वहेतुविचारे प्रथमविकल्पे के दोषाः?
- 2) विभक्तत्वं नाम किम्?
- 3) सिद्धान्ते जडत्वं नाम किम्?
- 4) त्रिविधं परिच्छिन्नत्वं किम्?
- 5) सज्ञेयत्वस्य कति विकल्पाः सिद्धान्तिनोपस्थापिताः, के च ते?
- 6) यदाहवनीये जुहोति इत्यस्मात् कस्य विशेषविषयत्वेन प्राबल्यम्?
- 7) लिङ्गात् श्रुतेः प्राबल्ये जैमिनीयसूत्रमुदाहरत।
- 8) सन् घट इति प्रतीतौ अधिष्ठानतया किं भासते?
- 9) असञ्जातविरोधित्वात् कस्य प्राबल्यम्?
- 10) परीक्षा नाम का ?
- 11) "तस्य प्रयोगान्तरे निक्षेप" इति कुत्रोक्तम्?
- 12) अदक्षिणं यज्ञमिष्ट्वा तेन पुनर्यजेत इति कस्य कृते प्रायश्चित्तं विहितम्?

B) सप्तसु पञ्च समाधत्त।

3x5=15

- 1) सञ्जातकत्वमपि किं ज्ञातृजन्यत्वम्? ज्ञातृव्याप्यत्वम्?
- 2) "ननु प्रमाभ्रमभिन्नं न ज्ञानं, न चात्मस्वरूपं ज्ञानं प्रमा"।
- 3) दृष्टान्ते बहुविषयया बाधोऽत्र बहुभिरिति वैषम्यात्।
- 4) ननु प्रत्यक्षमनुमानाद्यपेक्षया जात्यैव प्रबलम्।
- 5) परिच्छिन्नत्वमपि हेतुः।
- 6) तस्मान्न प्रतिहरूपच्छेदस्य सर्वथा बाधः किन्तु प्रयोगान्तरे निक्षेपः।

7) नह्युपजीव्यत्वमात्रेण प्राबल्यं किन्तु परीक्षिततया।

C) पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।

5x3=15

- 1) जडत्वहेतुविचारे पूर्वपक्षः।
- 2) अपच्छेदन्यायेन आगमस्य प्राबल्यविचारः।
- 3) “सन् घटः” इति प्रत्यक्षेऽधिष्ठानानुवेधः।
- 4) सामान्यविशेषन्यायेन प्रत्यक्षस्य प्राबल्यविचारः।
- 5) प्रत्यक्षस्य उपजीव्यत्वेन प्राबल्यविचारः।

D) द्वयोरेकं समाधत्त।

10x1=10

- 1) सावकाश-निवकाशन्यायेन प्रत्यक्षस्य प्राबल्यं निरूप्य ग्रन्थदिशा तत्खण्डयत।
- 2) परिच्छिन्नत्वस्य प्रकारत्रयं यथाग्रन्थमालोच्य पूर्वपक्षिणोपस्थापितदोषान् परिहरत।

~~**~~

A) द्वादशसु दश समाधत्त।

1x10=10

- 1) स्वप्रकाशस्य षष्ठविकल्पे को दोषः?
- 2) चित्सुखाचार्यस्य गुरुः कः?
- 3) "संवृतेर्न तु सत्यत्वं सत्यभेदः कुतोऽन्वयम्" - श्लोकोऽयं कुत उद्धृतः?
- 4) तत्त्वप्रदीपिकायाः व्याख्याद्वयमुदाहरत।
- 5) अप्रसिद्धविशेषणत्वं नाम किम्?
- 6) "यद्विपर्यये असमीहितप्रसक्तिस्तत्त्वचिन्मानयोग्यम्" - कस्योक्तिरियम्?
- 7) प्रमाणागम्यत्वमिति मिथ्यात्वलक्षणे को दोषः?
- 8) सिद्धान्ते स्वप्रकाशत्वस्य पूर्णं लक्षणं किम्?
- 9) किं नाम वृत्तिव्याप्यत्वम्?
- 10) प्रपञ्चमिथ्यात्वानुमानस्याकारः कः?
- 11) मिथ्यात्वानुमाने नासिद्धः हेत्वाभासः, कुतः?
- 12) मानमनोहरकारः कः?

B) सप्तसु पञ्च समाधत्त।

3x5=15

- 1) मङ्गलश्लोकार्थः।
- 2) स्वप्रकाशविकल्पे सप्तमः, तत्खण्डनं च।
- 3) "न च योगिप्रत्यक्षगम्यतया अपरोक्षत्वं धर्मादीनाम्"।
- 4) सद्विलक्षणत्वं मिथ्यात्वम्।
- 5) "अनिर्वचनीयाविद्याया अप्रसिद्धत्वात्"।
- 6) दृश्यत्वं नाम वृत्तिव्याप्यत्वम्।

7) प्रपञ्चमिथ्यात्वे न तावत्प्रत्यक्षं प्रमाणम्।

B) पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।

5x3=15

- 1) मिथ्यात्वे प्रमाणाभावः।
- 2) मिथ्यात्वानुमाने सिद्धान्तपक्षः।
- 3) स्वप्रकाशत्वानुमाने हेतुदोषाः।
- 4) दृश्यत्वविचारः।
- 5) आत्मनः स्वप्रकाशत्वलक्षणम्।

C) द्वयोरेकं समाधत्त।

10x1=10

- 1) स्वप्रकाशत्वलक्षणस्य पूर्वपक्षं यथाग्रन्थमालोचयत।
- 2) मिथ्यात्वस्य लक्षणं सपूर्वपक्षमालोचयत।

~~**~~

SK-213 सिद्धान्तकौमुद्यां समासप्रकरणम्

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) द्वादशसु दश समाधत्त।

1x10=10

- 1) सामर्थ्यं कति विधम्? के च ते?
- 2) यथार्थाः के ?
- 3) नद्याः समीपमिति विग्रहे कति रूपाणि ? तानि लिखत।
- 4) द्विगुश्च इति सूत्रं कथं त्यक्तुं शक्यते?
- 5) दध्ना ओदनः दध्योदनः इत्यत्र सामर्थ्यं कथम्?
- 6) याजकादिभिश्च इति कस्य प्रतिप्रसवः ?
- 7) कर्मधारयसमासः कः ?
- 8) अर्थाभावे केन सह नञ् विकल्प्यते ?
- 9) उरसिकृत्येत्यस्य कोऽर्थः ?
- 10) चार्थाः कति ? के च ते?
- 11) गङ्गाशोणमित्यत्र एकवद्भावः केन सूत्रेण ?
- 12) जाया च पतिश्च इति विग्रहे कति रूपाणि?

B) सप्तसु पञ्च समाधत्त।

3x5=15

- 1) समया ग्रामम्, आराद्वनादित्यादौ कुतः नाव्ययीभावः?
- 2) अश्वघासः इत्यत्र कः समासः ? केन हेतुना ?
- 3) विभाषा वृक्षमृगेति सूत्रे मृगशकुनिग्रहणं किमर्थम् ?
- 4) उपशरदम्। ससूत्रं रूपं साधयत।
- 5) स्तोकान्मुक्तः। ससूत्रं रूपं साधयत।
- 6) अनश्वः। ससूत्रं रूपं साधयत।

7) अग्नीषोमौ। ससूत्रं रूपं साधयत।

C) पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।

5x3=15

- 1) सह सुपा।
- 2) अव्ययीभावे चाकाले।
- 3) कर्तृकरणे कृता बहुलम्।
- 4) उपमितं व्याघ्रादिभिः सामान्याप्रयोगे।
- 5) राजदन्तादिषु परम्।

D) द्वयोरेकं समाधत्त।

10x1=10

- 1) अव्ययं विभक्तिसमीपेत्यादिसूत्रं व्याख्यात।
- 2) द्वन्द्वसमासे पूर्वनिपातः।

समयावधि:-एकहोरा

सत्रम् ८

पूर्णाङ्काः:-५०

A) दश समाधेयाः

१ x १० = १०

- 1) समर्थः पदविधिः इति सूत्रस्य अर्थं लिखत।
- 2) सह सुपा इति सूत्रस्य योगविभागस्य फलं किम्?
- 3) उन्मत्तगङ्गम् इत्यत्र कः विग्रहः?
- 4) अधिकार्थवचनं किम्?
- 5) वैयाकरणखसूचिः इत्यत्र केन सूत्रेण समासः?
- 6) शाकपार्थिव इत्यत्र केन समासः?
- 7) अधर्म इत्यत्र नकारलोपः कथम्?
- 8) पञ्चभिर्भुक्तम् अस्य इत्यत्र कथं न समासः?
- 9) अजथ्या इत्यत्र कः विग्रहः?
- 10) कण्ठेकाल इत्यत्र कः विग्रहः?
- 11) अन्वाचयः कः?
- 12) क्षुद्रजन्तवः के?

B) पञ्चानां समाधानं कुरुत

३ x ५ = १५

- 1) सह सुपा इति सूत्रं व्याख्यात।
- 2) खट्वा क्षेपे इति सूत्रं व्याख्यात।
- 3) तृजकाभ्यां कर्तरि इति सूत्रं व्याख्यात।
- 4) प्रपर्ण इति रूपं साधयत।
- 5) सङ्ख्ययाव्ययासन्नादूराधिकसङ्ख्याः सङ्ख्येये इति सूत्रं व्याख्यात।
- 6) इद्बृद्धौ इति सूत्रं व्याख्यात।
- 7) आन्महतः समानाधिकरणजातीययोः इति सूत्रं व्याख्यात।

C)त्रीन् उत्तरयत

५ x ३ = १५

- 1) नाव्ययीभावादतोऽम्त्वपञ्चम्याः इति सूत्रं व्याख्यात।
- 2) षष्ठीसमासनिषेधकानि यथेच्छं पञ्च सूत्राणि सार्थोदाहरणं प्रपञ्चयत।
- 3) गतिकारकोपपदानां कृद्धिः सह समासः प्राक् सुबुत्पत्तेः इति व्याख्यात।
- 4) पञ्चगवधनः इति रूपं साधयत।
- 5) द्वन्द्वश्च प्राणितूर्यसेनाङ्गानाम् इति व्याख्यात।

D)एकम् उत्तरयत

१० x १=१०

- 1) समर्थः पदविधिः इति सूत्रं व्याख्यात।
- 2) स्त्रियाः पुंवद्भाषितपुंस्कादनूङ् इत्यादिसूत्रं व्याख्यात।

A) द्वादशसु दश समाधत्त।

1x10=10

- 1) शपः पित्तं किमर्थम्।
- 2) अधीष्टः कः।
- 3) अत आदेः कस्यापवादः।
- 4) एत ऐ कस्यापवादः।
- 5) आडजादीनां कस्यापवादः
- 6) आमः मस्य कुतो नेत्वम्।
- 7) ऊर्दाञ्चक्रे इत्यत्र कः धातुः।
- 8) ष्वद इति धातुः कस्मिन्नर्थे अकर्मकः।
- 9) आमः इति सूत्रेण किं विधीयते।
- 10) दीधीवेवीटाम् इत्यत्र कः समासः कश्च विग्रहः।
- 11) खदिधातोः लिटि उत्तमपुरुषैकवचने किं किं रूपं भवति।
- 12) च्युतिर् इति धातोः इरः इत्संज्ञाविधायकं वचनं लिख।

B) सप्तसु पञ्च समाधत्त।

3*5=15

- 1) अस्पर्धत इति प्रयोगस्य सूत्रनिर्देशपूर्वकं सिद्धिं लिखन्तु।
- 2) जुगोप इति प्रयोगस्य सूत्रनिर्देशपूर्वकं सिद्धिं कुर्वन्तु।
- 3) कामयिता इति प्रयोगस्य सूत्रनिर्देशपूर्वकं सिद्धिं लिखत।
- 4) प्लायते इति प्रयोगस्य सूत्रनिर्देशपूर्वकं सिद्धिं प्रतिपादयन्तु।
- 5) चक्षमिमहे इति प्रयोगस्य सूत्रनिर्देशपूर्वकं सिद्धिं प्रदर्शयन्तु।
- 6) वोढा इति प्रयोगस्य सूत्रनिर्देशपूर्वकं सिद्धिं कुरुत।
- 7) अयष्ट इति प्रयोगस्य सूत्रनिर्देशपूर्वकं सिद्धिं लिख।

C) पञ्चसु त्रीन् सोदाहरणं व्याख्यात।

5*3=15

- 1) लिटस्तञ्जयोरेशिरेच्
- 2) असिद्धवदत्राभात्
- 3) अस्मद्युत्तमः
- 4) लिटि धातोरनभ्यासस्य
- 5) वदव्रजहलन्तस्याचः

D) द्वयोरेकं समाधत्त।

10*1=10

- 1) यासुट् परस्मैपदेषूदात्तो ङिच्च इति सूत्रस्य व्याख्या कार्या।
- 2) अस्तिसिचोऽपृक्ते इति सूत्रस्य व्याख्या कार्या।

SK-223- सिद्धान्तकौमुद्याम् अदादितः णिजन्तपर्यन्तम्

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) यथाकामं दश समाधेयाः।

1x10=10

- 1) इक्-धातुः अधिपूर्वः इत्यत्र किं प्रमाणम्?
- 2) अभीयात् इत्यत्र एतेर्लिङि इति सूत्रं कुतो न प्रवर्तते?
- 3) दैवादिकस्य युधधातोः आत्मनेपदित्वात् युध्यति इति रूपं कथं सिध्यति?
- 4) विभाषा लीयतेः इति सूत्रे लीयतेः इत्यनेन किं गृह्यते?
- 5) स धि इत्यत्र धि इत्यस्य स्थानिवद्भावेन हित्वं स्वीकृत्य अतो हेः इति सूत्रं कस्मान्न प्रवर्तते?
- 6) विज इट् इति सूत्रस्यार्थं लिखत।
- 7) अभिषवः नाम किम्?
- 8) वाक्याध्याहारः नाम किम्?
- 9) प्रपूरणं नाम किम्?
- 10) पूर्वसूत्रात् अनुवृत्तिसम्भवेऽपि तुरुस्तुशम्यमः सार्वधातुके इत्यत्र सार्वधातुकग्रहणं किमर्थम्?
- 11) ऊर्णुनाव इत्यत्र रेफस्य द्वित्वं कथं न?
- 12) वीधातोरर्थान् लिखत।

B) यथारुचि पञ्च समासेन समाधत्त।

3x5=15

- 1) पूर्वत्रासिद्धीयमद्विर्वचने इत्यस्यानित्यत्वं प्रतिपादयत।
- 2) प्रकृतिप्रत्ययविशेषापेक्षाभ्यामडीड्भ्यामन्तरङ्गत्वाद्यासुट् इति वाक्यं व्याख्यात।
- 3) प्रातिपदिकाद्धात्वर्थे बहुलमिष्ठवच्च इति वार्तिकं व्याख्यात।
- 4) ख्या प्रकथने इति धातोः सार्वधातुकमात्रविषयत्वं साधयत।

- 5) विकृतिग्रहणेन प्रकृतेरग्रहणम् इति सोदाहरणं व्याख्यात।
- 6) भ्रस्जो रोपधयो रमन्यतरस्याम् इति सूत्रं व्याख्यात।
- 7) वस्तुतस्तु इष्णातेरपि इड्विकल्प उचितः इति वाक्यं सप्रसङ्गं स्पष्टीकुरुत।

C) यथाच्छन्दं त्रयःसमाधेयाः।

5x3=15

- 1) ऊर्णुनाव
- 2) जघसिथ
- 3) अजागरीत्
- 4) जहि
- 5) औननत्

D) अनुप्रियमन्यतरं विशदयत।

10x1=10

- 1) अनुदात्तोपदेशवनोतितनोत्यादीनामनुनासिकलोपो झलि क्ङिति इति सूत्रं व्याख्यात।
- 2) ब्रूञ् व्यक्तायां वाचि इति धातोः परस्मैपदे दशलकाराणां रूपाणि लिखत।

**SK-237- लघुसिद्धान्तकौमुद्याम् अजन्तस्त्रीलिङ्गादारभ्य अव्ययप्रकरणं यावत्
स्त्रीप्रत्ययश्च**

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) यथाकामं दश समाधेयाः।

1x10=10

- 1) ऐकारस्य ह्रस्ववर्णः कः? कथम्?
- 2) सुधीशब्दस्य प्रवृत्तिनिमित्तं किम्?
- 3) इद् भ्याम् इति स्थिते अलोऽन्त्यस्य इति परिभाषया हलि लोपः इति सूत्रेण इदः
दकारस्य लोपः कथं न भवति?
- 4) परौ व्रजेः षः पदान्ते इति वार्तिकस्यार्थं लिखत।
- 5) भृस्ज् (सु) इत्यत्र सकारजकारयोः कतमस्य लोपः केन सूत्रेण भवति?
- 6) लक्ष्मीशब्दस्य प्रथमैकवचने हल्ङ्याब्भ्यः इति सूत्रं कुतो न प्रवर्तते?
- 7) ज्ञान ई इति स्थिते यस्येति च इति सूत्रं किमर्थं न प्रवर्तते?
- 8) पूर्वपदात्संज्ञायामगः इति सूत्रस्य वृत्तिं लिखत।
- 9) सूर्या-सूरीशब्दयोः अर्थभेदं स्पष्टयत।
- 10) कृदिकारादक्तिनः इति गणसूत्रस्यार्थं लिखत।
- 11) भवतीभवन्तीशब्दयोः प्रकृतौ को भेदः?
- 12) केषां केषां धातूनां षट्संज्ञा?

B) यथारुचि पञ्च समासेन समाधत्त।

3x5=15

- 1) तृतीयादिषु भाषितपुंस्कं पुंवद्गालवस्य इति सूत्रं व्याख्यात।
- 2) एकाचो बशो इत्यादि सूत्रं सम्पूर्णं विलिख्य उदाहरणेन सङ्गमनं कुरुत।
- 3) नदीसंज्ञाविधायकं किं किं सूत्रमस्ति सार्थं सोदाहरणं लिखत।
- 4) उगिदचां सर्वनामस्थानेऽधातोः इति सूत्रं सोदाहरणं व्याख्यात।

- 5) टिड्ढाणञ् इति सूत्रे टितो विषये टिप्पणी लेख्या।
- 6) सान्तमहतः संयोगस्य इति सूत्रं सोदाहरणं स्पष्टयत।
- 7) साम आकम् इति सूत्रं सोदाहरणं व्याख्यात।

C) यथाच्छन्दं त्रयःसमाधेयाः।

5x3=15

- 1) धातृशब्दस्य सम्बोधनैकवचने कति रूपाणि? तानि ससूत्रं साधयत।
- 2) अमीषाम्
- 3) गार्ग्यायणी
- 4) विश्वौहः
- 5) यूनः

D) अनुप्रियमन्यतरं विशदयत।

10x1=10

- 1) अजाद्यतष्टाप्।
- 2) इदम्-शब्दस्य पुंलिङ्गे रूपाणि साधयत।

SK-238 लघुसिद्धान्तकौमुद्यां तिङन्तप्रकरणम्

कालावधिः होराद्वयम्

सत्रम् - 2

पूर्णाङ्काः - 50

A) दश प्रश्नान् लघुवाक्येन उत्तरत।

1x10=10

- 1) सकर्मकधातुभ्यः लकाराः केषु अर्थेषु भवन्ति।
- 2) उत्तमस्य प्रयोगे वाक्ये अस्मदः प्रयोगः अनिवार्यो न वा।
- 3) दुर्भवानि इतीह आनि लोट् इत्यनेन कुतो न णत्वम्।
- 4) अभवत् इतीह अङ्-विधायकं सूत्रं किम्।
- 5) यासुट् धातोः प्रत्ययस्य वा आगमो भवति।
- 6) अभूत् इतीह सार्वधातुकनिबन्धनगुणः कुतो न।
- 7) ईटि परे इटः परस्य सस्य लोपः केन सूत्रेण।
- 8) अत उपधायाः इति सूत्रस्य वृत्तिं लिखत।
- 9) धात्वादेः षस्य सत्वं केन सूत्रेण विधीयते।
- 10) चकार इतीह अभ्यासऋकारस्य अत् केन सूत्रेण।
- 11) क्राम्यति इति श्यन् केन सूत्रेण।
- 12) गमिष्यति इति इडागमः केन सूत्रेण।

B) षट् प्रश्नान् उत्तरत।

1x6=6

- 1) शनः शनानजादेशः केन सूत्रेण।
- 2) कुर्वन्ति इत्यत्र हलि च इति दीर्घो न कथम्।
- 3) तिपि पदान्तस्य सस्य दविधायकं सूत्रं किम्।
- 4) किरतौ लवने इति सुटः स्थितिः कुत्र।
- 5) ननंष्ठ इत्यत्र नुमागमविधायकं सूत्रं किम्।

- 6) पपरतुरित्यत्र गुणः कथम्।
- 7) अवधीत् इत्यत्र वधादेशः कथम्।
- 8) घस्लादेशविधायकं सूत्रं किम्।

C) त्रीणि सूत्राणि व्याख्यात।

3x3=9

- 1) इणः षीध्वंलुङ्लितां धोङ्गात्।
- 2) अदः सर्वेषाम्।
- 3) घुमास्थागापाजहातिसां हलि।
- 4) अनुदात्तस्य चर्दुपधस्यान्यतरस्याम्।
- 5) अत उत्सार्वधातुके।

D) अन्यतरस्य रूपाणि लिखत।

5x1=5

- 1) भयार्थकभीधातोः पञ्चसु लकारेषु रूपाणि लिखत।
- 2) कृधातोः परस्मैपदे डिल्लकारेषु रूपाणि लिखत।

E) अन्यतरं रूपं साधयत।

5x1=5

- 1) एधि
- 2) पिपूर्तः

F) पञ्चसु त्रीणि रूपाणि ससूत्रं साधयत। 5x3=15

- 1) आतीत्
- 2) गोपायति
- 3) तेषुः
- 4) शृणुमः
- 5) अचीकमत

A) द्वादशसु दश समाधत्त।

1x10=10

- 1) दाम्नीशस... इति सूत्रं पूर्यत।
- 2) गाङ्गः इत्यत्र केन कः तद्धितप्रत्ययः विधीयते?
- 3) स्त्रीभ्यो ढक् इत्यस्य सोदाहरणमर्थं लिखत।
- 4) लृटः सद्वा इति सूत्रे विभाषा किंप्रकारिका?
- 5) घञि च भावकरणयोः इति सूत्रे भावकरणयोरिति पदं किमर्थमुपात्तम्?
- 6) किन्नाम उपसमाधानम्?
- 7) दन्तच्छदः इत्यत्र छादेर्ह्रस्वः केन विधीयते?
- 8) क्त्वाप्रत्ययस्य कित्त्वाभावो विकल्पेन केनातिदिश्यते?
- 9) अहंयुरित्यस्य कोऽर्थः?
- 10) पचेलिमा माषाः इत्यत्र कस्मिन्नर्थे कः प्रत्ययः केन विधीयते?
- 11) निष्ठासंज्ञाविधायकं सूत्रं लिखत।
- 12) महीध्रः इत्यत्र को विग्रहः? कश्च प्रत्ययः?

B) सप्तसु पञ्च समाधत्त।

3x5=15

- 1) राजन्यः इति रूपं साधयत।
- 2) गुणवचनब्राह्मणादिभ्यः कर्मणि च इति सूत्रं व्याख्यात।
- 3) यजयाच... इति सूत्रं प्रपूर्य व्याख्यात।
- 4) जल्पभिक्ष... इति सूत्रस्य उदाहरणानि प्रदर्श्य एकस्य रूपं विस्तरेण साधयत।
- 5) यशस्वी इति रूपं साधयत।
- 6) आतो युच् इति सूत्रं प्रपञ्चयत।
- 7) भावितवान् इति रूपं साधयत।

C) पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।

5x3=15

- 1) समर्थानां प्रथमाद्वा इति सूत्रं व्याख्यात।
- 2) उप्त्रिमम् इति रूपं साधयत।
- 3) रलो व्युपधाद्धलादेः संशच इति सूत्रं व्याख्यात।
- 4) कृञो हेतुताच्छील्यानुलोम्येषु इति सूत्रस्य व्याख्यानं कुरुत।
- 5) गरुत्मान् इति रूपं साधयत।

D) द्वयोरेकं समाधत्त।

10x1=10

- 1) तदस्यास्त्यस्मिन्निति मतुप् इति सूत्रं व्याख्यायताम्।
- 2) लघुसिद्धान्तकौमुदीस्थानि क्त्वाप्रत्ययविधायकानि सूत्राणि व्याख्यात।

~~XX~~

SK-242 महाभाष्ये 5-7 आह्निकानि

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) द्वादशसु दश समाधत्त।

1x10=10

- 1) ईदादयो द्विवचनमिति पक्षो को दोषः ?
- 2) सोमो गौरीत्यत्र पूर्वसवर्णे कोः दोषः ?
- 3) घसंज्ञायां कुत्र प्रतिषेधः वक्तव्यः ?
- 4) सर्वनाम इत्यत्र णत्वं केन वार्यते ?
- 5) विभाषा दिक्समास इत्यत्र समासग्रहणं किमर्थम् ?
- 6) प्रतिषेधे भूतपूर्वस्योपसंख्यानं किमर्थम् ?
- 7) अलिङ्गमसंख्यमित्यत्र कुतः न इतरेतराश्रयता ?
- 8) नलोपः वृत्रहभिः इत्यत्र सन्निपातपरिभाषां विना कथं समाधानम् ?
- 9) दोषाणां कुतः साकल्येन परिगणनम् ?
- 10) आगमाः कथं आदेशाः भवन्ति ?
- 11) अवयवषष्ठ्यादीनां नियमाप्राप्तिः कुतः ?
- 12) स्थानेन्तरतमवचनं किमर्थम् ?

B) सप्तसु पञ्च समाधत्त।

3x5=15

- 1) ओतश्विप्रतिषेधः।
- 2) आदिवत्वे प्रयोजनं प्रत्ययग्निदाद्युदात्तत्वे।
- 3) उपसर्जनप्रतिषेधश्च न कर्तव्यः। किमर्थम् ?
- 4) विभाषा दिक्समासे इत्यत्र दिग्रहणं किमर्थम् ?
- 5) त्रलादीनाञ्चोपसंख्यानम्।
- 6) तस्य दोषो वर्णाश्रयः प्रत्ययो वर्णविचालस्य।

7) षष्ठ्याः स्थानेयोगवचनं नियमार्थम्।

C) पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।

5x3=15

- 1) निपात एकाजनाङ्।
- 2) तरसमपौ घः।
- 3) उभशब्दस्य सर्वनामत्वखण्डनम्।
- 4) सन्निपातपरिभाषासत्त्वे दोषाः के।
- 5) स्थानेन्तरतमसूत्रे सप्तम्यन्तपाठे दोषाः।

D) द्वयोरेकं समाधत्त।

10x1=10

- 1) संज्ञोपसर्जनप्रतिषेधखण्डनं यथाग्रन्थं प्रतिपादयत।
- 2) सन्निपातपरिभाषासिद्धिप्रकारः दोषनिवारणञ्च यथाग्रन्थं प्रतिपादयत।

SK-251 - परमलघुमञ्जूषा

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) द्वादशसु दश समाधत्त

1x10=10

- 1) कः मुख्यः स्फोटः
- 2) शाब्दबोधस्य कार्यकारणभावः कः
- 3) नागेशमते का शक्तिः
- 4) अपभ्रंशेष्वपि शक्तेस्तुल्यत्वं कथम्
- 5) लक्षणालक्षणं नैयायिकसम्मतं किम्
- 6) लक्षणाबीजं किम्
- 7) वाचः चत्वारः भेदाः के
- 8) शाब्दबोधसहकारिकारणानि कानि
- 9) किं नाम तात्पर्यम्
- 10) नागेशरीत्या सकर्मकत्वं किम्
- 11) पर्युदासद्योत्यः कः
- 12) व्यपेक्षावादिनः के

B) सप्तसु पञ्च समाधत्त

3x5=15

- 1) स्फोटस्य भेदाः के
- 2) बौद्धार्थसत्त्वे किं मानम्
- 3) नागेशोक्तसकर्मकलक्षणं विवृणुत
- 4) अवधारणं कति विधम् वर्णयत
- 5) नागेशदिशा औपश्लेषिकः कः
- 6) लक्षणायाः रुढिप्रयोजनवती सोदाहरणं निरूपयत

7) योग्यतायाः शाब्दबोधसहकारिकारणत्वमस्ति नवेति विचारयत

C) पञ्चसु त्रीन् समाधत्त

5x3=15

- 1) नैयायिकोक्तशक्तिलक्षणखण्डनम्
- 2) शक्तेश्चातुर्विध्यं सोदाहरणं वर्णयत
- 3) पदप्रत्यक्षविषये नैयायिकमतं खण्डयत
- 4) नञः पर्युदासार्थत्वं वर्णयत
- 5) जानातेः फलं किम् पूर्वपक्षनिरसनपूर्वकं प्रतिपादयत

D) द्वयोरेकं समाधत्त

10x1=10

- 1) शक्तिविषये नैयायिकमतखण्डनपुरस्सरं वैयाकरणमतं प्रतिपादयत
- 2) आख्यातार्थः कृतिः इति नैयायिकमतं खण्डयत

SK-255 परिभाषेन्दुशेखरः (१-५० परिभाषाः)

समयावधि:-एकहोरा

सत्रम् - ८

पूर्णाङ्काः:-५०

A) दश समाधेयाः।

1x10 = 10

- 1) परिभाषेन्दुशेखरग्रन्थे कीदृश्यः परिभाषाः व्याख्याताः?
- 2) यथोद्देशम् इत्यत्र उद्देशशब्दे घञ्-प्रत्ययः कस्मिन् अर्थे?
- 3) कार्येण काल्यते इत्यत्र काल्यते नाम किम्?
- 4) एकान्ता अनुबन्धा इति पक्षः भाष्ये कस्मिन् सूत्रे प्रतिपादितम्?
- 5) सर्वे सर्वार्थवाचका इति केषां दृष्ट्या?
- 6) अनागमकानां सागमका आदेशाः इत्यस्य किं तात्पर्यम्?
- 7) संज्ञाविधौ प्रत्ययग्रहणे इति परिभाषा कुत्र स्पष्टा?
- 8) घटपटम् इत्यत्र एकवचनं कथम्?
- 9) अनिष्टी इति प्रयोगः सिध्यति न वा?
- 10) प्रकृतिवदनुकरणं भवति इति कथं ज्ञायते?
- 11) यत्र अर्धं तदधिकं वा विकृतं तत्र एकदेशविकृतन्यायः प्रवर्तते उत न?
- 12) सकृद्गतौ इत्यत्र लौकिको दृष्टान्तः कः?

B) पञ्चानां समाधानं कुरुत।

3x5 = 15

- 1) नानुबन्धकृतमसारूप्यम् इति परिभाषां वर्णयत।
- 2) क्वचिदेकदेशोऽप्यनुवर्तते इति परिभाषां वर्णयत।
- 3) संज्ञासूत्राणां कार्यकालपक्षे यथोद्देशपक्षे च कथं बोधः।
- 4) अर्थवद्ग्रहणे नानर्थकस्य ग्रहणम् इति परिभाषां प्रतिपादयत।
- 5) विकृतावयवनिबन्धनकार्ये तु नायम् इति व्याख्यात।
- 6) क्वचित् कृताकृतप्रसङ्गमात्रेणापि नित्यता इति परिभाषां व्याख्यात।
- 7) अजरांसि इति परिभाषाप्रवृत्तिपूर्वकं साधयत।

C) त्रीन् उत्तरयत।

5x3 = 15

- 1) उभयगतिरिह भवति इति परिभाषां वर्णयत।
- 2) भाव्यमानेन सवर्णानां ग्रहणं न इति परिभाषां प्रदर्शयत।
- 3) स्त्रीप्रत्यये चानुपसर्जने न इति परिभाषां व्याख्यात।
- 4) व्यपदेशिवद्भावोऽप्रातिपदिकेन इति परिभाषां व्याख्यात।
- 5) असिद्धं बहिरङ्गमन्तरङ्गे इति परिभाषां व्याख्यात।

D) एकम् उत्तरयत।

10x1 = 10

- 1) यदागमास्तद्गुणीभूतास्तद्ग्रहणेन गृह्यन्ते इति परिभाषां वर्णयत।
- 2) सकृद्गतौ विप्रतिषेधे यद्वाधितं तद्वाधितमेव इति परिभाषां व्याख्यात।

A) द्वादशसु दश समाधत्त।

1x10=10

- 1) विभक्तिश्चेति सूत्रे चकारग्रहणं किमर्थम्।
- 2) चुञ्चुष्णपोः चकारस्य चुटू इति सूत्रेण कुतो नेत्संज्ञा।
- 3) आदेशप्रत्यययोः इति सूत्रे प्रत्ययशब्दार्थः कः।
- 4) इकोऽचि विभक्तौ इति सूत्रे विभक्तौ इत्यस्य किं प्रयोजनम्।
- 5) अपदं न प्रयुञ्जीत इतिवाक्यघटकस्य अपदमित्यस्य कोऽर्थः।
- 6) वृक्षवाचकपीलुशब्दस्य प्रवृत्तिनिमित्तं किम्।
- 7) अद्डडतरादिभ्यः पञ्चभ्यः, इत्यत्र पञ्चभ्यः, इति किमर्थम्।
- 8) तस्माच्छसो नः पुंसि इत्यत्र पुंसीति किमर्थम्।
- 9) भाषितपुंस्कम् इत्यत्र कः समासः इष्टः। 11) धातृशब्दस्य प्रवृत्तिनिमित्तं किम्।
- 10) जसः शीत्यत्र दीर्घोच्चारणं किमर्थम्। 12) किं नाम अयोगवाहत्वम्।

B) सप्तसु पञ्च समाधत्त।

3*5=15

- 1) सर्वनाम्नः स्याद्ह्रस्वश्चेति सूत्रस्य व्याख्या कार्या।
- 2) एङ् ह्रस्वात्सम्बुद्धेः, इति सूत्रे एङ्ग्रहणं किमर्थम्।
- 3) प्रत्ययस्य लुक्शुलुपः इति सूत्रस्य व्याख्या कार्या।
- 4) प्रथमं लिङ्ग्रहणं चेति वार्तिकस्य सप्रसङ्गं व्याख्या कार्या।
- 5) द्व्येकर्योर्द्विवचनैकवचने इति सूत्रस्य व्याख्यां लिखत।
- 6) पद्मन्नोमास.....इति सूत्रे अन्यतरस्यामिति अनुवर्तते, इति मतं सप्रमाणं स्थापयन्तु।
- 7) रामाणाम् इत्यत्र सन्निपातपारिभाषाया अनित्यत्वेऽपि परत्वात् सुपि चेति सूत्रेण कथं न दीर्घः।

C) पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।

5*3=15

- 1) हल्ङ्याभ्यो दीर्घात्सुतिस्वपृक्तं हल् इति सूत्रस्य व्याख्या कार्या।
- 2) शेषो घ्यसखि, इति सूत्रस्य व्याख्या कार्या।
- 3) अदङ्ङुतरादिभ्यः पञ्चभ्य इति सूत्रस्य यथाग्रन्थं व्याख्या कार्या।
- 4) एच इग्रस्वादेशे इति सूत्रस्य तात्पर्यं यथाग्रन्थं लिख्यताम्।
- 5) प्रत्ययः, इति सूत्रस्य व्याख्या कार्या।

D) द्वयोरेकं समाधत्त

10*1=10

- 1) सर्वादीनि सर्वनामानि इति सूत्रस्य यथाग्रन्थं व्याख्या कार्या।
- 2) कृत्तद्धितसमासाश्च इति सूत्रस्य यथाग्रन्थं व्याख्या कार्या।

A) द्वादशसु दश समाधत्त।

1x10=10

- 1) चटका इत्यत्र प्रत्ययस्थात्कात्पूर्वस्यातो इदाप्यसुपः, इत्यनेन कुतो नेत्वम्।
- 2) डिद्वचनस्य न डिदादेशानां डित्त्वमित्यर्थे ज्ञापकता केन स्वीक्रियते।
- 3) लिङ्गमर्थनिष्ठं शब्दनिष्ठं वेति।
- 4) कति वयांसि।
- 5) पत्युर्नो यज्ञसंयोगे इति सूत्रे संयोगपदं कस्य उपलक्षणम्।
- 6) नर्तकी इत्यत्र कः स्त्रीप्रत्ययः।
- 7) जहत्स्वार्था कुत्र भवति।
- 8) प्रत्ययस्थात्कात्...इति सूत्रे स्थाग्रहणं किमर्थम्।
- 9) स्त्रीप्रत्ययविधायकसूत्रेषु तदन्तविधौ किं प्रमाणम्।
- 10) कुरुचरी इत्यत्र कस्मिन्नर्थे: कः कृत्प्रत्ययः।
- 11) आयनः नस्य इत्वं कुतो नेति।
- 12) प्राप्तोधाः इत्यत्र कः समासः।

B) सप्तसु पञ्च समाधत्त।

3*5=15

- 1) शैषिके कपि तु विकल्प एवेति ग्रन्थस्य तात्पर्यं लिखन्तु।
- 2) टाबृचि इति सूत्रस्य यथाग्रन्थं व्याख्या कार्या।।
- 3) लिङ्गानां च न सर्वभाग् इति जातिलक्षणस्य व्याख्या कार्या।
- 4) अनुबन्धकार्ये अनल्विधौ इति निषेधो न प्रवर्तते इत्यत्र किं मानमिति यथाग्रन्थं लिखन्तु।
- 5) सर्विका कारिका इत्यनयोः सिद्धिः कार्या।
- 6) सुपो धातुप्रातिपदिकयोः इति सूत्रस्य सोदाहरणं व्याख्या कार्या।

7) समाससंज्ञा-अव्ययीभावसंज्ञा इत्यनयोः कथं समावेश इति लिखन्तु।

C) पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।

5*3=15

- 1) अपरिमाणविस्ताचितकम्बलेभ्यो न तद्धितलुकि इति सूत्रस्य व्याख्या विधेया।
- 2) उधसोऽनङ् इति सूत्रस्य व्याख्या कार्या।
- 3) क्रीतात्करणपूर्वात् इति सूत्रस्य व्याख्या कार्या।
- 4) केवलमामकभागधेयपापापरसमानार्यकृतसुमङ्गलभेषजाच्च इत्यस्य व्याख्या करणीया।
- 5) एकविभक्तिः चापूर्वनिपाते इति सूत्रस्य व्याख्या कार्या।

D) द्वयोरेकं समाधत्त

10*1=10

- 1) आजाद्यतष्ठाप् इत्यस्य यथाग्रन्थं व्याख्या कार्या।
- 2) प्रथमानिर्दिष्टं समास उपसर्जनम् इत्यस्याशयं लिखन्तु।

SK-271 वैयाकरणभूषमसारः(आदितः नामार्थप्रकरणं यावत्)

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) द्वादशसु दश समाधत्त।

1x10=10

- 1) वैयाकरणानां मते धात्वर्थः कः ?
- 2) कर्तृकर्मणोः आख्यातार्थत्वे किं मानम् ?
- 3) लटाद्यन्ते भावनायाः अवाच्यत्वं के वदन्ति ?
- 4) गणपठितत्वं धातुत्वमिति चेत् कुत्र दोषः ?
- 5) घञा कीदृशी क्रिया अभिधीयते ?
- 6) किं नाम वर्तमानत्वम्?
- 7) विधिः कः?
- 8) क्रियातिपत्तिः का?
- 9) क्रियाया अतीन्द्रियत्वे भाष्यप्रमाणं लिखत?
- 10) प्राप्यं कर्म किम्?
- 11) आधारः कतिविधः?
- 12) वृत्तिकारमते रजकाय वस्त्रं ददाति इति वाक्यं कथम् असाधु?

B) सप्तसु पञ्च समाधत्त।

3x5=15

- 1) मीमांसकादिमते कथं कर्तुः बोधः ?
- 2) लुङ्गर्थः कः ?
- 3) ईप्सिततमकर्मणः भेदत्रयं निरूपयत।
- 4) अस्त्यादौ कुतः व्यापारस्य स्पष्टप्रतीतिर्न भवति ?
- 5) ग्रामं गतः इत्यादिषु कथं ग्रामादीनां क्रियान्वयः ?
- 6) परस्परस्मात् मेषावपसरतः इत्यत्र कथं ध्रुवत्वम् ?

7) भावनायाः धात्ववाच्यत्वे घटो भवतीत्यत्र को दोषः?

C) पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।

5x3=15

- 1) प्रथमान्तार्थमुख्यविशेष्यकशाब्दबोधे पश्य मृगो धावतीत्यत्र कथमेकवाक्यताभङ्गः।
- 2) घञादिना सिद्धक्रिया अभिधीयत इत्यत्र मानं किम् ?
- 3) कर्मकर्तृविषये व्यासमतानुसारं दोषमुपन्यस्य समाधानं विधेहि।
- 4) लिङ्गार्थं विवृणुत।
- 5) सप्तम्यर्थं प्रतिपादयत।

D) द्वयोरेकं समाधत्त।

10x1=10

- 1) लडाद्यन्ते भावनाया अवाच्यत्वं स्वीकुर्वतां प्राभाकराणां मतमुल्लिख्य तत्खण्डनपुरस्सरं स्वमतं प्रतिपादयत।
- 2) कर्मणो भेदान् लिखत।

SK-301 ऋग्वेदसूक्तानि निरुक्तं च

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) अधस्तनेषु मन्त्रपञ्चकं सम्पूरणीयम्।

1x5=5

- 1) सहस्रशीर्षापुरुषः...
- 2) नासदासीन्नो...
- 3) त्रिपादूर्ध्व...
- 4) अहं सोम...
- 5) तम आसीत्तमसा...
- 6) अपादहस्तो.....
- 7) इन्द्रो यातोऽवसितस्य....

B) वाक्येनैकेनोत्तरं विधीयताम् (केवलं पञ्चानाम्)।

1x5=5

- 1) ऋचः कतिविधाः।
- 2) नारायणो नाम कस्य सूक्तस्य देवता।
- 3) का नाम राष्ट्री।
- 4) को नाम सुप्राव्ये-शब्दार्थः।
- 5) समाम्नायः समाम्नातः इत्यत्र समाम्नायशब्दार्थः कः।
- 6) अचार्यश्चिदिदं ब्रूयात् इत्यत्र चित् किमर्थकः शब्दः।
- 7) ब्रह्मा कुतः परिवृढः।

C) अत्र पञ्च भाष्यानुसारं समाधीयन्ताम्।

3x5=15

- 1) तम आसीत्तमसेति मन्त्रे प्राक्सृष्टिदशोपास्थाप्यताम्।
- 2) अधिके तृचं सर्वत्रेत्यनेन किमाक्षिप्तम्।
- 3) अहमेव वात इव इत्यादिमन्त्रं व्याख्यात।

- 4) ऋचस्सामानि जज्ञिरे इत्यादिमन्त्रं व्याख्यात।
- 5) दासपत्नीः काः, किमर्थं तथोक्ताः?
- 6) न नूनमस्ति नो विश्वः कस्तद्वेद यदद्भुतम्। अन्यस्य चित्तमभिसञ्चरेण्यम् उताधीतं विनश्यति॥ इत्यस्य भावार्थं लिखत।
- 7) मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ठाः इत्येत् मुनिमतेन व्याख्यात।

D) किमपि त्रयं भाष्यानुसारं समाधीयताम्।

5x3=15

- 1) याज्ञिकाः कथंकारं सृष्टिं पर्यकल्पयन् ?
- 2) तिरश्चीनो विततो इत्यादिमन्त्रं व्याख्यात।
- 3) यं कामये इत्यादिमन्त्रं व्याख्यात।
- 4) मुनेः अभिप्रायेण पदभेदचतुष्टयं प्रपञ्चयत।
- 5) षड्भावविकारान् यथाग्रन्थं विवृणुत।

E) अत्र एकं भाष्यानुसारं समाधीयताम्।

10x1=10

- 1) इन्द्रस्य वीर्याणि उपवर्णयत।
- 2) कौत्समते मन्त्राणामानर्थक्यं निरूप्य तन्निरासं कुरुत।

~~**~~

SK-311 - अर्थसङ्ग्रहः

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) द्वादशसु दश समाधत्त।

1x10=10

- 1) अद्ध्ययनविधिः कः?
- 2) वेदप्रतिपाद्यपदेन कुत्र अतिव्याप्तिः वार्यते?
- 3) भावनायाः अंशत्रयं किम् ?
- 4) वेदवाक्यस्य पञ्च प्रकाराः के ?
- 5) उत्पत्तिविधौ करणं किम् ?
- 6) गुणविधौ धात्वर्थस्य कथमन्वयः?
- 7) सन्दंशः कः?
- 8) अर्थक्रमः कः?
- 9) नियमविधिः कः?
- 10) लाक्षणिकीपरिसङ्ख्यायाः उदाहरणं किम् ?
- 11) नञर्थस्य कुत्र कुत्र प्रत्ययार्थान्वये बाधः?
- 12) भूतार्थवादः कः?

B) सप्तसु पञ्च समाधत्त।

3x5=15

- 1) दध्ना जुहोति इत्यस्य विधित्वं कथम्?
- 2) वाक्यं सोदाहरणं निरूपयत।
- 3) प्रकृतिविकृती के?
- 4) अर्थक्रमलक्षणं सोदाहरणं निरूपयत।
- 5) अपूर्वविधिः कः ? सोदाहरणं निरूपयत।
- 6) नञ्स्वभावः कः? सोदाहरणं निरूपयत।

7) अर्थवादस्य भेदत्रयं वर्णयत।

C) पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।

5x3=15

- 1) आर्थीभावना।
- 2) श्रुतिप्रमाणं सप्रपञ्चं निरूपयत।
- 3) मन्त्रस्वरूपं विवृणुत।
- 4) प्रयोगविधिस्वरूपं वर्णयत।
- 5) परिसङ्ख्याविधेः स्वरूपं सोदाहरणं प्रतिपादयत।

D) द्वयोरेकं समाधत्त।

10x1=10

- 1) सोमेन यजेत इत्यत्र मत्वर्थलक्षणा ।
- 2) अपूर्वनियमपरिसङ्ख्याविधिभेदान् सोदाहरणं वर्णयत।

SK-331 साङ्ख्यकारिका (१-३०), योगसूत्रे समाधिपादः व्यासभाष्यसहितः

समयावधि:-एकहोरा

सत्रम् ६

पूर्णाङ्काः-५०

साङ्ख्यकारिकायां प्रश्नाः

A) दश समाधेयाः>

१ x १० = १०

- 1) कुत्र जिज्ञासा जायते?
- 2) आधिदैविकदुःखनिवृत्तेः दृष्टोपायः कः?
- 3) दृष्टवदानुश्रविक इत्यत्र कः हेतुः?
- 4) परमाणुः कुतो न उपलभ्यते?
- 5) लाघवं कस्य गुणस्य स्वरूपम्?
- 6) पुरुषसद्भावे के हेतवः?
- 7) वशित्वं किम्?
- 8) वशीकारसंज्ञकं वैराग्यं किम्?
- 9) एकेन्द्रियसंज्ञकं वैराग्यं किम्?
- 10) प्राकाम्यं किम्?
- 11) केन ऐश्वर्येण सूर्यमरीचीन् आलम्ब्य सूर्यलोकं याति?
- 12) सात्त्विकाद् अहङ्कारात् कस्य सृष्टिः?

B) चतुर्णां विषये लघुटिप्पण्यो लेख्याः>

२.५ x ४ = १०

- 1) आध्यात्मिकं दुःखम्
- 2) तद्विपरीतः श्रेयान्
- 3) आसवचनम्
- 4) अभिभवात् सतोऽनुपलब्धिः
- 5) रजः
- 6) यतमानवैराग्यम्

C) एकस्य समाधानं कुरुत।

१० x १ = १०

- 1) सत्कार्यवादे पञ्च हेतून् स्वल्पैः शब्दैः लिखत।
- 2) प्रमाणत्रैविध्यं व्यवस्थापयत।

योगसूत्रे प्रश्नाः

D) चतुर्षु द्वे व्याख्यातव्ये।

४ x २ = ८

- 1) विपर्ययो मिथ्याज्ञानमतद्रूपप्रतिष्ठम्। विवृणुत।
- 2) स तु दीर्घकालनैरन्तर्यसत्कारासेवितो दृढभूमिः। स्फुटयत।
- 3) तस्य वाचकः प्रणवः। प्रपञ्चयत।
- 4) निर्विचारवैशारद्योऽध्यात्मप्रसादः। स्पष्टयत।

E) चतुर्षु द्वे व्याख्यातव्ये।

६ x २ = १२

- 1) स्मृतिं व्यासभाष्यालम्बेन निरूपयत।
- 2) योगमते ईश्वरस्वरूपं प्रपञ्चयत।
- 3) विषयवती वा प्रवृत्तिरुत्पन्ना मनसः स्थितिनिबन्धनी। विवृणुत।
- 4) स्मृतिपरिशुद्धौ स्वरूपशून्येवार्थमात्रनिर्भासा निर्वितर्का। व्याख्यात।

A) द्वादशसु दश समाधत्त।

1x10=10

- 1) स्वसमानविभक्तिकत्वम् इत्यत्र स्व इत्यस्य कोऽर्थः।
- 2) अभेदः प्रातिपदिकार्थे कथं भासते।
- 3) नीलो घटः इत्यादौ विशेषणपदोत्तरविभक्तेरर्थः कः।
- 4) स्तोत्रं पचति चैत्रः इति वाक्यस्य कोऽर्थः।
- 5) तद्धर्मे आधेयतया तद्धर्मवदन्वयः स्वीक्रियते नवेति।
- 6) भासते इत्यत्र आख्यातार्थः कः।
- 7) वेदाः प्रमाणम् इति प्रयोगः कथम्, व्युत्पत्तिवादकारस्य मतं कीदृशम्।
- 8) नीलो घटः अत्र किमस्ति।
- 9) पितरो देवताः अत्र समानवचनकत्वं कथम्।
- 10) एकपदार्थे अपरपदार्थस्य संसर्गः कथं भासते।
- 11) विरुद्धविभक्तिमत्पदार्थस्य अभेदान्वयो भवति न वा।
- 12) नीलो घटः इत्यत्र संसर्गतावादिमते विशेषणपदोत्तरविभक्त्यर्थः कः।

B) सप्तसु पञ्च समाधत्त।

3*5=15

- 1) नीलो घटः इति वाक्यात् प्रकारतावादिमते कीदृशः शाब्दबोधः।
- 2) वेदाः प्रमाणम् इत्यत्र समानवचनकत्वं कथं न।
- 3) नीलस्य घटः इत्यत्र अभेदः कथं न भासते।
- 4) शतं ब्राह्मणः अत्र शतमिति शब्दे एकवचनं कथम्।
- 5) स्तोत्रं पचति इत्यत्र कथमभेदान्वयबोधः, इति यथाग्रन्थं प्रतिपादयत।
- 6) समानविभक्तिकत्वं परिष्क्रियताम्।
- 7) व्युत्पत्तिवादकारमते अभेदः कः।

C) पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।

5*3=15

- 1) नीलस्य घटः इत्यादौ कथं नाभेदान्वयबोधः इति लिख्यताम्।
- 2) विशेषणविभक्तेरभेदार्थकत्वे धान्येन धनवान् इतिवत् नीलं घटः इत्यादौ कथं नाभेदान्वयबोधः इति लिखन्तु।
- 3) पदार्थः पदार्थेनान्वेति नतु पदार्थेकदेशेन इति नियमं परिष्कुरुत।
- 4) साजात्यञ्च विभक्तिविभाजकप्रथमात्वादिना व्याख्यायतामयं सन्दर्भः।
- 5) स्वसमानविभक्तिकत्वं ग्रन्थोक्तदिशा परिष्क्रियताम्।

D) द्वयोरेकं समाधत्त।

10*1=10

- 1) व्रीहित्वजातौ व्रीहिपदोत्तरसुबर्थेकत्वान्वयोपगमस्य कीदृशी शङ्का, समाधानञ्च किंप्रकारम्।
- 2) भावकृतां सार्थकत्वमसार्थकत्वं वेति विशदं निरूपयत।

A) द्वादशसु दश समाधत्त।

1x10=10

- 1) राजपुरुषः इत्यत्र राजपदस्य कस्मिन्नर्थे लक्षणा।
- 2) कलञ्चभक्षणाभावजन्यमपूर्वम् इत्याख्यातार्थमुख्यविशेष्यको बोधः केषां नये।
- 3) स्वत्वं षष्ठ्यर्थः इति मते 'न चैत्रस्य धनम्' इति वाक्यस्य कोऽर्थः।
- 4) शरैः शातितपत्रः इति वाक्यस्य कोऽर्थः।
- 5) येषां नये विभक्तिः साधुत्वार्था तन्नये तण्डुलं पचति इत्यत्र तण्डुलस्य कुत्र लक्षणा।
- 6) विभक्तिः कतिविधा।
- 7) प्रकृत्यर्थे विशेषणविधयान्वयिनी संख्यैव कस्याः अर्थः।
- 8) एकवचनत्वं कुतो न जातिः।
- 9) एकत्ववाचकत्वम् एकवचनत्वम् इति स्वीकारे को दोषः।
- 10) बहुवचनस्य कुत्र शक्तिः।
- 11) एतदभिप्रायेण जानातीत्यादौ आख्यातस्य निरर्थकतां कः ऊरीचकार।
- 12) प्रतियोग्यभावान्वयौ तुल्ययोगक्षौ इत्यस्यार्थं लिखन्तु।

B) सप्तसु पञ्च समाधत्त।

3*5=15

- 1) राज्ञः पुरुषः इत्यादौ षष्ठ्यादेः स्वत्वादिवाचकत्वम् आवश्यकं नवेति यथाग्रन्थं लिखन्तु।
- 2) पचति चैत्रः, इत्यत्र संसर्गतावादिमतानुसारं शाब्दबोधं सम्पाद्य पच्यते चैत्रः, इत्यत्र भेदान्वयबोधस्य वारणं कथं कृतमिति यथाग्रन्थं लिखन्तु।
- 3) राज्ञः पुरुषः इत्यस्य राज्ञः न पुरुष इत्यस्य च प्रकारतावादिनयरीत्या शाब्दबोधप्रक्रियां लिखन्तु।
- 4) राज्ञः पुरुषः इत्यादौ षष्ठ्यादेः स्वामित्वार्थकत्वं कुतो न स्वीकृतमिति यथाग्रन्थं

लिखन्तु।

5) न कलञ्च भक्षयेत् इति वाक्यस्य न्यायरीत्या मीमांसारीत्या च शाब्दबोधप्रक्रियां लिखन्तु।

6) एकवचनत्वादिकं न जातिविशेषः, सुप्त्वादिना साङ्ख्यात् इति ग्रन्थस्य तात्पर्यं लिखन्तु।

7) शरैः शातितपत्रः चैत्रस्य दासभार्या इत्यनयोः साधुत्वम्, ऋद्धस्य राजमातङ्गाः इत्यस्य असाधुत्वं च प्रतिपादयन्तु।

C) पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।

5*3=15

1) जानाति इत्यादौ तिङः निरुद्धलक्षणामभ्युपगच्छतां तात्पर्यं लिखन्तु।

2) नामार्थप्रकारकभेदान्वयबोधं प्रति समानविशेष्यताप्रत्यासत्या

प्रत्ययजन्योपस्थितेर्हेतुत्वकल्पनात् इति ग्रन्थभागस्य सप्रसङ्गं व्याख्या विधेया।

3) संख्या प्रकृतेरर्थः इति मतं समर्थयन्तु।

4) संख्या प्रकृतेरर्थः इति मतं खण्डयन्तु।

5) शक्तिसम्बन्धेनैकवचनपदवत्त्वम् एकवचनत्वमिति मतमुपस्थाप्य खण्डयन्तु।

D) द्वयोरेकं समाधत्त।

10*1=10

1) राजपुरुषः इत्यादौ लक्षणास्वीकरणस्य सार्थकत्वं प्रतिपादयन्तु।

2) निपातातिरिक्तप्रातिपदिकार्थयोः क्रियातादृशप्रातिपदिकार्थयोश्च भेदेन साक्षाद् अन्वयबोधस्य अव्युत्पन्नत्वात्, इति ग्रन्थस्य तात्पर्यं विस्तरेण प्रतिपादयन्तु।

SK-401 - अलङ्कारशास्त्रोपकण्ठम्

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

1) अष्टादशसु पञ्चदश एकेन वाक्येन समाधत्त। 1x15=15

- 1) अलंकारशास्त्रस्य अन्यानि नामानि कानि।
- 2) काव्ये रसव्युत्पत्त्योः अभेदं कः प्रतिपादयति।
- 3) काव्यं ग्राह्यमलङ्कारादिति कस्य वचनम्।
- 4) माधुर्यगुणाभिव्यञ्जिका रीतिः का।
- 5) कम्पकल्लारकान्तम् इत्यत्र कोऽलंकारः।
- 6) अभिनवगुप्तोक्तं प्रतिभालक्षणं किम्।
- 7) कान्तासम्मितम् इति शब्दस्य कोऽर्थः।
- 8) रसः अनुमीयते इति कः अवदत्।
- 9) दण्डिप्रोक्तम् अलंकारलक्षणं किम्।
- 10) मेघश्यामः इत्यत्र कीदृश उपमालंकारः।
- 11) स्मणीयार्थप्रतिपादकः शब्दः काव्यमित्यत्र शब्दपदस्य कस्मिन् अर्थे प्रयोगः।
- 12) वातः किंरूप इति स्वामिपादाः कवन्ते।
- 13) भामहोक्तं काव्यलक्षणं किम्।
- 14) को नाम संकेतः।
- 15) चत्वारः अनुबन्धाः के।
- 16) सद्यःपरनिर्वृतिः का।
- 17) दीनबन्धुः कः।
- 18) अम्बाया दया कीदृशी।

2) सप्तसु पञ्चानां समस्तपदानां विग्रहं समासनाम च वदत। 2x5=10

- 1) लक्षणामूलध्वनिः
- 2) गोदातटनिःस्पृहः
- 3) परमास्वादरूपः

4) रूपकालंकारभूषितः

5) मनोमुकुरः

6) कविसमानः

7) सहृदयहृदयसंवेद्यम्

3)सप्तसु पञ्च स्वल्पैः वाक्यैः समाधत्त। 3x5=15

1) गङ्गायां घोष इत्यत्र लक्षणासमन्वयं दर्शयत।

2) अर्थालंकारविषये लघुटिप्पणीं रचयत।

3) जगन्नाथस्य काव्यलक्षणस्य तात्पर्यं विवृणुत।

4) संकेतं विवृणुत।

5) अलंकारशास्त्राधिकारी कः।

6) ओजोगुणं सोदाहरणं निरूपयत।

7) रूपकालंकारं सलक्षणं सोदाहरणं दर्शयत।

4)त्रिषु द्वौ विवृणुत। 5x2=10

1) मङ्गलश्लोकं सान्त्वयप्रतिपदार्थं व्याख्यात।

2) उत्तमकाव्ये वस्तुध्वनिं रसध्वनिं च सोदाहरणं प्रकाशयत।

3) लक्षणावृत्तिं सलक्षणं निरूप्य रूढिमूलां प्रयोजनमूलां लक्षणां सोदाहरणं दर्शयत।

SK-412 - वेतालपञ्चविंशत्यादिभ्यः चिता अंशाः

दिनाङ्कः 2-6-2016, कालावधिः-द्वे होरे, पूर्णाङ्काः - 50

1) यथाकामं पञ्च प्रश्नान् उत्तरत।

1x5=5

- 1) उज्जयिन्याः त्रेतायुगे नाम किमासीत्?
- 2) विष्णुस्वामिनः त्रिषु पुत्रेषु को नारीचण्डः आसीत्?
- 3) असुरनन्दिन्याः चण्डसिंहाय प्रदत्तस्य खड्गस्य नाम किमासीत्?
- 4) “शूराय ज्ञानिने विज्ञानिने वा अहं देया” इति का उक्तवती?
- 5) शुद्धपटस्य पुत्री का बभूव।
- 6) शूद्रकस्य नगर्या नाम किम्?

2) दश प्रश्नाः समाधेयाः।

1x10=10

- 1) नाहं मूर्तीर्विक्रीणामि, किन्तु भिनद्धि – वाच्यान्तरं कुरुत।
- 2) महामदस्य राजधानी कुत्र।
- 3) अस्यैव पताकाः केकयेषु मत्स्येषु मगधेषु अङ्गेषु वङ्गेषु कलिङ्गेषु च दोधूयन्ते— अत्र निर्दिष्टयोः केकयमत्स्ययोः आधुनिकं नाम किम्।
- 4) ग्रामणी-ग्रामीणयोरर्थं लिखत।
- 5) गौरसिंहः अपजलखानात् किं किं मोचयित्वा आनीतवान्।
- 6) कस्य देशस्य जम्बीररसालतालनारिकेलखर्जूरानां माहात्म्यं सर्वदेशरसज्ञानां विदितचरम्?
- 7) विजयपुराधिपतिना दूतरूपेण शिववीरसन्निधिं कः प्रेषितः?
- 8) गोपीनाथस्य सत्कारभारं को निरवहत्?
- 9) तानरङ्गः कीदृशं गानमगायत्?
- 10) शिववीरबन्धने अपजलखानः किं सङ्केतं कुर्यात्।
- 11) प्रत्याश्रमं कुत्र गोपयित्वा खड्गाः स्थापिताः।

12) पारदभस्मनः वैशिष्ट्यं किम्।

3)यथेच्छं प्रश्नचतुष्टयं सप्रसङ्गं विवृणुत ।

3x4=12

1) तादृशे सुकलत्रे गते अन्यवासना मे कैव?

2) विश्वविख्यातकरुणेनापि त्वया कथमस्मि न परित्राता?

3) क्व च इयं चेष्टा? क्व च वा ईदृशौ देशकालौ?

4) चौरस्य परस्वेषु स्वत्वं नैव कदाचित् न्याय्यम्।

5) अहो! स्त्रीणां चित्तमतिविचित्रम्।

6) क्षुन्नाम गुर्वी कस्य लाघवं न कुर्यात्?

4)अनुप्रियमेकं वर्णयत।

5x1=5

1) इन्दुलेखातारावलीमृगाङ्गवतीषु का सुकुमारतरा? युक्त्या निरूपयत।

2) “यस्मिन् कलेवरे तत् पतिशिरः संस्थं, स एवास्याः पतिर्भवेत्”- सप्रसङ्गं व्याख्यात।

5)एकस्य पृष्ठात्मकमुत्तरं लेख्यम्।

6x1=6

1) जीमुतवाहनकथान्ते विक्रमादित्येन राज्ञा श्रावितस्य निश्चयस्य औचित्यं विमृशत।

2) प्रतिमासं शुक्लकृष्णचतुर्दश्याम् अष्टम्यां च मृगाङ्गवत्या गमनस्य किं रहस्यम्?

6)अनुप्रियं द्वयं लिखत।

6x2=12

1) “किमिति? कुत इति? केयमिति? कथमिति” इति ग्रन्थोक्तां योगिराजपृच्छां समाधत्त।

2) ग्रन्थोक्तं सूर्यास्तवर्णनं स्वभाषया लिखत।

3) अस्ति चेदं भारतं वर्ष, भवति च स्वाभाविक एवानुरागः सर्वस्यापि स्वदेशे,

पवित्रतमश्च यौष्माकीणः सनातनो धर्मः, तमेते जाल्माः समूलमुच्छिन्दन्ति, अस्ति च

प्राणा यान्तु न च धर्म इत्यार्याणां दृढः सिद्धान्तः. महान्तो हि धर्मस्य कृते लुण्ठयन्ते,

पात्यन्ते, हन्यन्ते, न धर्मं त्यजन्ति, किन्तु धर्मस्य रक्षायै सर्वसुखान्यपि त्यक्त्वा

निशीथेष्वपि, वर्षास्वपि, ग्रीष्मघर्मेष्वपि, महारण्येष्वपि, कन्दरिकन्दरेष्वपि,

व्यालवृन्देष्वपि, सिंहसंघेष्वपि, वारणवारेष्वपि, चन्द्रहासचमत्कारेष्वपि निर्भया

विचरन्ति। तद्धन्याः स्थ यूयं वस्तुत आर्यवंशीयाः, वस्तुतश्च भारतवर्षीयाः -

सन्दर्भस्यास्य प्रतिपदमर्थं लिखत।

A) अधस्तनेषु दश समाधत्त।

1*10=10

- 1) रामायणशब्दस्य योगार्थः कः ?
- 2) सायणः वेदलक्षणं किं न्यगादीत् ?
- 3) महाभारतस्य प्राचीनतमं नाम किम् ?
- 4) छन्दःसूत्रकर्ता कः ?
- 5) पाणिनेः काव्यं किमभिधानम् ?
- 6) अश्वघोषः कति महाकाव्यानि व्यरचयत् ?
- 7) कर्णाटराजप्रिया कवयित्री का ?
- 8) मेघदूतम् इत्यत्र कथं विग्रहः ?
- 9) चम्पूलक्षणं किम् ?
- 10) ओजःसमासभूयस्त्वमेतत् गद्यस्य जीवितम् इति को व्याहार्षीत् ?
- 11) जगति कथासाहित्यस्य उद्गमस्थानं को देशः ?
- 12) आनन्दवर्धनः कस्य नृपस्य सभापण्डितः बभूव ?

B) किमपि पञ्चकम् उत्तरत।

3*5=15

- 1) वेदलक्षणं निरूपयत।
- 2) शिवस्वामिनं सदेशकालकृति परिचाययत।
- 3) विज्जिकायाः परिचयं लिखत।
- 4) भोजविषये लघुटिप्पणीं रचयत।
- 5) गुणाढ्यस्य कृतेर्विवरणं कुरुत।
- 6) सांख्यदर्शनम् अधिकृत्य लघुप्रबन्धं लिखत।

7) भासस्य द्विरवतारः इत्येतद्विषये संक्षेपेण लिखत।

C) अधस्तात् त्रयः समाधेयाः।

5*3=15

- 1) यजुर्वेदं परिचाययत ।
- 2) कल्हणस्य देशकालकृतिविषये टिप्पणीं रचयत ।
- 3) हर्षनृपतेः कृतिविषये स्वल्परचनं लेखं रचयत ।
- 4) भट्टनारायणस्य देशकालकृतिविषये प्रतिपादनं कुरुत ।
- 5) कुन्दमालानाटकविषये लघुटिप्पणीं रचयत ।

D) एकतरस्य उत्तरं लेख्यम्।

10*1=10

- 1) महाभारतमधिकृत्य प्रबन्धमेकं रचयत ।
- 2) भवभूतिं सदेशकालकृतिवैशिष्ट्यं प्रकाशयत ।

SK-444 - साहित्यदर्पणे ४,५,८,९ परिच्छेदाः, कुवलयानन्दे चिता अलङ्काराः

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

1) द्वादशसु दश एकेन वाक्येन समाधत्त।

1x10=10

- 1) अविवक्षितवाच्यध्वनिः इत्यत्र समासविग्रहः कथम्।
- 2) विवक्षितान्यपरवाच्यध्वनिः इतीह विग्रहः कथम्।
- 3) दर्पणकारमते काव्यं कतिप्रकारकम्।
- 4) निःशेषच्युतचन्दनमित्यादिपद्ये दर्पणकारमतेन अभिधामूलध्वनिः उत लक्षणामूलध्वनिः।
- 5) अनुमानस्य व्यङ्ग्यार्थबोधकत्वे को दोषः।
- 6) रसबोधने लक्षणा न प्रवर्तते, कुतः।
- 7) गुणाभिव्यञ्जको वर्णविशेष उत रसः।
- 8) रसधर्मभूता गुणा भावेषु वर्तन्ते उत न।
- 9) उपमानोपमेययोः कीदृशं सादृश्यमुपमालंकारः।
- 10) अनन्वयपदस्य विग्रहः कथम्।
- 11) केषां मते स्वरूपोत्प्रेक्षायां विषय उक्त एव भवति।
- 12) अतिशयोक्त्यलङ्कारे लक्षणा नास्ति उतास्ति।

2)सप्तसु पञ्च समाधत्त।

3x5=15

- 1) काक्वाक्षिप्तं गुणीभूतव्यङ्ग्यं सोदाहरणं दर्शयत।
- 2) जलकेलितरलकरतलेत्यादिपद्ये रूपकालंकारो नानुमेयः, साधयत।
- 3) शब्दशक्त्युद्भवध्वनिं सोदाहरणं प्रतिपादयत।
- 4) व्यङ्ग्यार्थस्य व्यञ्जकत्वे सोदाहरणं लिखत।
- 5) रसादीनां बोधे तुर्या वृत्तिः अङ्गीकार्या, समर्थयत।

6) माधुर्यं द्रुतिकारणं, निरस्यत।

7) पश्य नीलोत्पलद्वन्द्वात् निःसरन्ति शिताः शराः इत्यत्र अलंकारलक्षणं सव्याख्यानं प्रदर्शयत।

3) पञ्चसु त्रीन् विवृणुत।

5x3=15

1) अर्थशक्त्युद्भवध्वनेः द्वादश प्रकारान् उल्लिख्य अभीष्टं प्रकारद्वयं सोदाहरणं दर्शयत।

2) असंलक्ष्यक्रमध्वनिः पदपदांशप्रकृतिप्रत्यययोपसर्गनिपातादिषु सोदाहरणं प्रदर्शयताम्।

3) दृष्टिं हे प्रतिवेशिनि इत्यत्र भ्रम धार्मिक इत्यत्र च अनुमानस्वीकारे हेतोः
अनैकान्तिकत्वं दर्शयत।

4) गुणसामान्यलक्षणं निरूप्य माधुर्यगुणं सलक्षणं सोदाहरणं निरूपयत।

5) बिम्बप्रतिबिम्बभावघटितमुपमालंकारं दीक्षितोक्तरीत्या सोदाहरणं व्याख्यात।

4) त्रिष्वेकं प्रपञ्चयत।

10x1=10

1) साहित्यदर्पणे चतुर्थपरिच्छेदस्य प्रधानांशान् संगृहीत।

2) प्राचीनोक्तेषु दशसु अर्थगुणेषु अभीष्टानां पञ्चानाम् अन्तर्भावं ग्रन्थोक्तरीत्या दर्शयत।

SH-601,602 Spiritual Heritage

প্রশ্নপত্র -প্রথম বর্ষ ও দ্বিতীয় বর্ষ

পূর্ণমান -৫০

ক) যে কোন দশটি প্রশ্নের উত্তর দাও **1 x 10 = 10**

- ১) ইউরোপের দুজন পণ্ডিতের নাম লেখ যাদের সঙ্গে স্বামীজীর দেখা হয়েছিল।
- ২) স্বামীজীর আমেরিকাবাসী দুজন শিষ্যের নাম লেখ।
- ৩) স্বামীজীর দৃষ্টিতে আধ্যাত্মিকতা-ভিত্তিক সভ্যতা কাকে বলা যায়?
- ৪) রামকৃষ্ণ মিশন কবে প্রতিষ্ঠিত হয়?
- ৫) স্বামীজীর মতে আমাদের জাতীয় আদর্শ কি?
- ৬) স্বামীজী প্রথমবার ভারতে ফেব্রার সময় সঙ্গে কে কে ছিল?
- ৭) আমেরিকায় ধর্মমহাসভা কবে শুরু হয়েছিল?
- ৮) স্বামীজি রচিত একটি গ্রন্থের নাম লেখ।
- ৯) একজন সাংকেতিক লেখকের নাম লেখ যিনি স্বামীজির বক্তৃতা লিপিবদ্ধ করেছিলেন।
- ১০) স্বামীজীর মতে চরিত্র গঠনের একমাত্র উপায় কি?
- ১১) স্বামীজীর মতে শিক্ষার সংজ্ঞা কি, ধর্মের সংজ্ঞা কি?
- ১২) স্বামীজী দ্বিতীয়বার কবে আমেরিকা যাত্রা করেছিলেন?
- ১৩) স্বামীজীর মতে গীতাপাঠ অপেক্ষা ফুটবল খেলা আগে দরকার কেন?
- ১৪) রামকৃষ্ণ মিশন কবে প্রতিষ্ঠিত হয়?

খ) যে কোন পাঁচটি প্রশ্নের উত্তর দাও **5 x 3 = 15**

- ১) স্বামীজী কেন বিদেশে গিয়েছিলেন?
- ২) স্বামীজীর দৃষ্টিতে বেদান্ত ও আধুনিক বিজ্ঞানের মিল কোথায়?
- ৩) আধ্যাত্মিক সত্যগুলো সাধারণত আমরা উপলব্ধি করতে পারি না কেন?
- ৪) জাতিভেদ প্রথা বিষয়ে স্বামীজীর মত কি?

৫) নরেন্দ্রনাথ শ্রীরামকৃষ্ণদেবকে কিভাবে পরীক্ষা করেছিলেন?

৬) স্বামীজীর মতে ভারতের প্রাণ ধর্ম কেন?

৭) স্বামীজীর মতে আমাদের ব্রহ্মতেজ জাগাতে গেলে কি করা প্রয়োজন?

৮) সত্ত্ব, রজঃ ও তমঃ গুণের বৈশিষ্ট্য লেখ।

গ) যে কোন তিনটি প্রশ্নের উত্তর দাও $3 \times 5 = 15$

১) ধর্মমহাসভার আগে স্বামীজী যে কঠিন পরিস্থিতির মধ্যে পড়েছিলেন তা সংক্ষেপে লেখ।

২) কলকাতা অভিনন্দনের উত্তরে স্বামীজী শ্রীরামকৃষ্ণদেব সম্পর্কে যা বলেছিলেন তা নিজের ভাষায় লেখ।

৩) সমাজ সংস্কার বিষয়ে স্বামীজীর মত কি?

৪) নরেন্দ্রনাথ দ্বিতীয়বার শ্রীরামকৃষ্ণ সমীপে উপস্থিত হলে যা ঘটেছিল তা বিবৃত কর।

৫) নরেন্দ্রনাথের মূর্তিপূজায় বিশ্বাস কিভাবে হল?

ঘ) যে কোন একটি প্রশ্নের উত্তর দাও $1 \times 10 = 10$

১) ধর্মমহাসভায় স্বামীজী—এ সম্পর্কে যা জান লেখ।

২) শিক্ষা বিষয়ে স্বামীজীর মত কি?

SH-603, 604 & SH-605 – Spiritual Heritage of India

Duration: 2 hours

Marks: 50

স্বামী বিবেকানন্দের নিম্নলিখিত উক্তিগুলি ব্যাখ্যা কর (যেকোনো সাতটি)।

৭ x ৭ = ৪৯

- ১) কর্মযোগের লক্ষ্য বলতে স্বামী বিবেকানন্দ কি বলেছেন ?
- ২) “জগতের এই দুঃখ-সমস্যার একমাত্র সমাধান মানবজাতিকে শুদ্ধ ও পবিত্র করা।”
- ৩) “পরত্বেক ব্যক্তির চরিত্র এই সংস্কার-সমষ্টির দ্বারা নিরূপিত হয়।”
- ৪) “এই সম্পূর্ণ স্বার্থত্যাগের ভাবটি এই গল্পটিতে ব্যাখ্যাত হইয়াছে :
কুরুক্ষেত্রযুদ্ধের অবসানে পঞ্চপান্ডব এক মহাযজ্ঞ করিয়া দরিদ্রদিগকে নানাবিধ বহুমূল্য বস্তু দান করিলেন।” – গল্পটি ব্যাখ্যা কর।
- ৫) “পরোপকারঃ পুণ্যায় পাপায় পরপীড়নম্।”
- ৬) “যখন কর্মের পশ্চাতে স্বার্থপ্রেরণা থাকে না, তখনই মানুষ শ্রেষ্ঠ কর্ম করিতে পারে।”
- ৭) “‘বৎস! এত অহংকার করিও না, এখানে কাক বা বক নাই।’” – গল্পটি ব্যাখ্যা কর।
- ৮) “সুতরাং দেখি-জ্ঞানী, কর্মী ও ভক্ত সকলে একই স্থানে উপনীত হইলেন, মিলিত হইলেন। এই একস্থান - আত্মত্যাগ।”
- ৯) “মানুষের চরম লক্ষ্য সুখ নয়, জ্ঞান।”
- ১০) “মুক্তি লাভ করিতে হইলে এই জগতের সীমা অতিক্রম করিয়া যাইতে হইবে; এখানে মুক্তির সন্ধান পাওয়া যাইতে পারে না।”

Time: 2 hrs.

Full Marks: 50

Section A

1. Read the passage and answer the questions which follow it. 2X5

The rains poured. Flowers bloomed and beckoned the bees. The bull sought the cow, and the buck sought the doe. All was in Anga. Rompada kept his promise and requested Rishyashringa to help Dashratha father sons. Rishyashringa readily agreed. Well versed in the secrets of nature, he decided to conduct a yajna.

Rishyashringa declared Dashratha as the Yajaman, initiator of the yajna, and prepared the altar, lit the fire and chanted potent hymns to invoke the Devas. He instructed Dashratha to feed the Devas who were being invoked with offerings of clarified butter. Each time Dashratha poured ghee into the fire, he was asked to say 'svaha', reminding the gods it was he who was feeding them. As the Devas burped in satisfaction, Rishyashringa requested the gods to satisfy Dashratha's hunger, in exchange. The invocation, the offerings and the requests continued, until the Devas were so pleased that from the yajna emerged a potion, the havis. This when consumed by Dashratha's wives would enable them to bear sons.

Dashratha gave half the potion to Kaushalya, the wife he respected, and half to Kaikeyi, the wife he loved. Kaushalya gave a quarter of her potion to Sumitra, as she felt she should not be overlooked. Kaikeyi did the same. As a result, Kaushalya gave birth to Ram, Kaikeyi to Bharata, and Sumitra to the twins Lakshman and Shatrughna.

Thus, Dashratha's three wives could become mothers of four sons.

- 1) What did Rompada do to keep his promise?
- 2) Who is a Yajaman? Who was declared as the Yajaman?
- 3) What instructions did Rishyashringa give to Dasaratha?
- 4) What emerged from the yajna?
- 5) What was the final result of the yajna?
- 6)

2. Write an essay on "The Press: Its power and responsibility."

10X1

3. Choose any five words and write their meanings.

1X5

Turmoil, compendium, menace, banish, chaste, disgust, crumble

4. Make sentences using any five words. 1X5

Persist, avenge, despair, reluctant, feign, regret, penance.

5. Fill in the blanks with appropriate prepositions. 1X5

- 1) Alcohol is injurious _____ health.
- 2) Oil is good _____ burns.
- 3) My brother is weak _____ mathematics.
- 4) He is ignorant _____ what he pretends to know.
- 5) Do not confide your secrets _____ everyone.

Section B

6. Answer any three Questions. (*The Palace of Illusions, Ode to the West Wind*) 5X3

- 1) Milk plays a very important role in Drupad and Drona's life. Explain.
- 2) Do you agree that Chitra Bannerjee Divakaruni represents Draupadi as a modern girl? Why?
- 3) Explain the lines: Thine azure sister of the Spring shall blow / Her clarion o'er the dreaming earth and fill / (Driving sweet buds like flocks to feed in air) With living hues and odours, plain and hill.
- 4) Write the first fourteen lines of the poem *Ode to the West Wind*.

EN-614 – English General

Time: 2 hrs.

Full Marks: 50

Section A

1. Read the passage and answer the questions which follow it. 2X5

I was tired, so tired. And worried. I had been sitting by my mother's bedside for three days and three nights, watching over her, giving her medicine every four hours, changing the cold, wet compress on her forehead and her feet, hoping for the fever to break and her eyes to open. I stared at her sunken face. She lay limp and lifeless on the white sheets of her bed. Was she breathing? The rise and fall of the chest was not even perceptible.

I bent over to listen to her heart beat, felt her pulse, throbbing weakly against the dry skin of her thin wrist.

Behind me, my sister started to cry. That irritated me. She sobbed, "I want papa. I want papa."

I too wanted papa. I had never needed him more. But he was away on an assignment somewhere in the interior of Assam and I couldn't get through to him on the telephone.

The money father had left us was running out. He hadn't thought that any of us would fall ill. But I had spent a fortune on medicines and X-rays and various tests. There was nothing left, not even for chapati and vegetables. I had spent it all. My savings too! "Smriti", I turned to my sister. "Look for some money. Maybe Mummy has tucked away some in her cupboard for a rainy day. What do you say?" But I knew it was useless. I had searched all the cupboards.

- 1) Why was the girl tired and worried?
- 2) What was the condition of her mother?
- 3) Why was her sister crying?
- 4) Was their father sensible? Why?
- 5) What did she tell her sister to do?

2. Write an essay on "The life of a Farmer." 10X1

3. Make sentences using any five words. 1X5

Blithe, profuse, intense, ignorance, swagger, staunch, intricate.

4. Fill in the blanks with appropriate prepositions. 1X5

- 1) A child is not able to distinguish good _____ evil. Death does not distinguish _____ the rich and the poor. Sir

Ronald Ross is distinguished _____ his medical researches. Punch is distinguished _____ his hunchback.

2) He is married _____ my cousin.

Section B

5. Answer any four Questions. (*To A Skylark, After Twenty Years, The Nightingale and the Rose*) 5X4

- 1) Write a brief note on the following passage: Like a high-born maiden / In a palace-tower, / Soothing her love-laden / Soul in secret hour / With music sweet as love, which overflows her bower.
- 2) Who is the ideal lover in the story *The Nightingale and the Rose*? Why?
- 3) Describe Jimmy's character?
- 4) Write a critical note on Shelley's imagery with special reference to *To a Skylark*.
- 5) Do you think that Jimmy Wells did the right thing by having his old friend arrested? Why?

EN-616 - English

Date: 11-06-2016

Duration: - 2 hrs

Marks - 50

A) Answer any four of the following: 2x4=8

- 1) Who came to the Greenwich village? Where did Johnsy and Sue meet first?
- 2) Why was the Vine almost bare?
- 3) What did Johnsy want to paint?
- 4) What is your impression of Behrman?
- 5) What was the cherished dream of Behrman?
- 6) Comment on the significance of the title, 'The Last Leaf'.

B) Answer any three of the following: 2x3=6

- 1) What is your impression of Salvatore?
- 2) Who was Assunta? How did he want to help Salvatore?
- 3) When was Salvatore dreadfully homesick? Why did he scarcely listen to the words of the doctor?
- 4) 'It was a hard enough life'. Describe 'the hard enough life' of Salvatore.

C) Answer any three of the following: 2x3=6

- 1) How did the pilgrims start the journey?
- 2) Why did a few pilgrims want to leave the group?
- 3) Give a description of the second stage of human life.
- 4) Why is old age called 'Second childishness'?

D) Write an application along with your C.V in response to the advertisement in 'The Telegraph' dated May 28, 2016 inviting applications for the post of Sales Executives for marketing division. Advertiser's name: Godrej India Ltd. Strand Road, Kolkata-700001. 11

Or

Write an application to the Chairman, Baranagar Municipality requesting him to restore normal supply of drinking water in your area. 11

E) Write single word for each group of words: 1x5=5

- 1) a Collection of poems:

- 2) Continuing for ever:
- 3) Political pardon:
- 4) The study of history and origin of words
- 5) having universal knowledge:

F) Fill in the blanks with prepositions:

$\frac{1}{2} \times 4 = 2$

- 1) There is abundance____food in the godown.
- 2) He does not have any aptitude____mathematics.
- 3) The soldiers revolt____authority.
- 4) Tagore was born____a noble family.

G) Answer any four questions:

$3 \times 4 = 12$

- 1) What is your impression of Raju as a tourist Guide?
- 2) Who was Gaffur? How did he run his business?
- 3) What did Raju use to wear normally? Why did he change his dress?
- 4) Why was Raju afraid of a well informed tourist?
- 5) What determines the preferences of Raju's interest in respect of viewing of an elephant-drive?



=====

- 1) Type a paragraph in English as instructed. 5
- 2) Type a paragraph in Sanskrit as instructed. 5
- 3) Prepare Impress presentation containing 5 slides of different layout. Insert an image, a table, a chart, an autoshape, a clipart and a paragraph them. Apply Entry, exit, and emphasis animation – automatic and on click. Also apply different slide transitions – automatic and on click. 7
- 4) Demonstrate the use of Signature, Auto-reply feature and how to create friends group in gmail. Also show how to create bookmark folder and add bookmarks to it. 5
- 5) Create a HTML document to display a table with 5 rows and 5 columns. Merge two rows, two columns, change the padding and border of alternate rows. 6
- 6) Write a Javascript function to convert temperature from Celsius to Fahrenheit using the formula: $F = C * 9/5 + 32$. Pass the value to function and return the answer from function. 6
- 7) Create a webpage using HTML code. Insert two paragraphs, Header1, Image, apply hyperlink to image to open a website. Use class and internal styling to apply different background, font color and alignment to these paragraphs. 6
- 8) Write a C++ program to print all the prime numbers from 2 to 1000. 5
- 9) Write a C++ program to print the Fibonacci series upto 1000. 5

CA-622 – Computer Applications-1(Theory)

Duration: 2 hours

Full Marks: 50

=====

I) Select the correct answer:

1x5 = 5

1. PCB (in a multiprogramming operating system) stands for
 - a. Processor Control Body
 - b. Process control block
 - c. Processing cache block
 - d. None of these
2. An electronic circuit that operates on one of more input signals to produce standard output signals is known as ----
 - a. Transistor
 - b. Diode
 - c. Integrated circuit
 - d. Logic Gate
3. The memory management scheme used to execute the process that might not be fully loaded into the main memory is -
 - a. Multi-memory management
 - b. Uni-memory management
 - c. Virtual memory
 - d. External memory
4. Which among the following is the fastest communication media?
 - a. UTP
 - b. Coaxial cable
 - c. Telephone cable
 - d. Fibre optic cable
5. Which of the following is not true -
 - a. $x + 1 = x$
 - b. $x \cdot 0 = 0$
 - c. $x + x \cdot y = x$
 - d. $x + x = x$

II) State True or False:

1x5=5

1. Synchronous data transmission is suitable for communication between buffered devices.

2. AND gate and OR gate can be complemented by replacing 1 with 0 in a binary expression.
3. Digital data transmission will face less interference from surrounding than Analog transmission.
4. Role of transport control protocol is to break the message into relevant packets and apply packet numbers to each of them.
5. TCP/IP is a hardware that allows computer to connect to other devices.

III) Answer any 5 of the following:

5 x 3 = 15

1. Explain the three basic logic gates with block diagram symbol and truth table.
2. Construct the logic circuit for the boolean expression using only NAND gates: $(x+y+z) \cdot (\bar{x} + \bar{y}) \cdot (\bar{x} + \bar{y})$
3. Express the following Boolean Expression in their sum-of-products form. Ensure that each term has all literals. - $(A+B) \cdot \bar{C}$
4. Prove the following rule by perfect induction method:
 - a. $A + \bar{A} \cdot B = A + B$
 - b. $A \cdot \bar{B} + A \cdot B = A$
5. Explain the working of Half-Adder with the help of truth-table and logic circuit diagram.
6. Draw a flow-chart to print all the numbers in the multiple of 5 from 0 – 500.

IV) Answer any 3 of the following:

3 x 5 = 15

1. Draw the flow-chart to print the name and age of the oldest student in the class. Assume the sentinel value of 99 for the age field of the trailer record.
2. What are the main functions of operating system? Explain the working of multiprogramming system with the help of diagram.
3. What are different Data communication media? Explain in detail the working of Satellite communication.
4. What is multiplexing? Why is it necessary? Also explain two types of multiplexing techniques.

V) Answer any 1 of the following:

10

1. Explain three different Network topologies with the help of diagram. Also explain their advantages and disadvantages.
2. What do you understand by OSI model of Network protocol. What are

the different layers in it? Explain how message transfer takes place from one node to another with the help of OSI model and with the help of diagram.

RKMVU/Int MA/San/14-19/J2016/CA-624 (Practical)
CA-624 C Programming Language
Practical

Time allowed: 2 hours

Maximum marks: 50

General Instructions:

- I. There are five compulsory questions of 8 marks each. 10 marks are for viva-voice.
 - II. Write all the code or steps which you have performed, in your answer script.
-

1. Create a text file 'cpexm.txt', using any text-editor and save with the text: 'Self-control is only courage under another form'. Build a C program that reads character by character from the file 'cpexm.txt', converts the lower-case characters to upper-case and displays each character on the screen.
2. Develop a program to store visitors' record into a file. Each record consists of visitor's name followed by a serial number of entry. Your program should prompt for and accept visitor's name, and an incremental serial number must generate by the program itself.
3. Define a macro SMALLEST with arguments that can identify the smallest of three numbers. Using the macro, create a program to find the smallest of three user-given numbers.
4. Utilizing recursion, develop a C program that reads in a line of text on a character by character basis, and then displays the characters in reverse order.
5. Create a program that is capable of removing any or all of the files in a current working directory on user's request. The filename should be prompted as to whether the file is to be removed or not.

1. Choose the most appropriate answer:[1 mark x 5 = 5 marks]

i. Which one of the following statement will print 1234 on the screen?

- 1) `fprintf(stdin, "%d", "1234");`
- 2) `fprintf(" %d", "1234");`
- 3) `fprintf("%s", "1234", stdout);`
- 4) `fprintf(stdout, "%s", "1234");`

ii. Which one of the following cannot be a structure member?

- 1) a function
- 2) a pointer variable
- 3) a structure
- 4) a *char* data type

iii. Which one of the following macro definition is not valid?

- 1) `#define FF fflush(stdin)`
- 2) `#define X Y 9 81`
- 3) `#define HELLO(x) printf("Hello, " #x "\n");`
- 4) `#define TRUE 0`

iv. Which one of the following errors a C compiler can detect?

- 1) Run-time errors
- 2) Logical errors
- 3) Syntax errors
- 4) Latent errors

v. For dynamically allocation of memory, the _____ function is used.

- a) `Allocate()` b) `reserve()` c) `malloc()` d) `free()`

2.Match the columns:

[1 mark x 5 = 5 marks]

Column X

Column Y

- | | |
|------------------------|-------------|
| i. <code>exit()</code> | A) macro |
| ii. <code>auto</code> | B) operator |
| iii. <code>EOF</code> | C) compiler |
| iv. <code>!=</code> | D) keyword |
| v. <code>gcc</code> | E) function |

3. State whether the following statement is true or false:

[1 mark x 6 = 6 marks]

- 1) The `fseek()` function is used to reading records from a file.
- 2) The `#include` is a preprocessor directive.
- 3) Structure variables cannot be initialized within the template.
- 4) In C, a statement terminates with semicolon (;).

- 5) Function *fopen()* returns NULL if it is unable to open a file.
6) Both text and binary files that are opened can be closed with *fclose()* function.
4. Differentiate between sequential file access and random file access in C.

[5 marks]

5. “C library functions save programmer's time.” – Justify the statement.

[5 marks]

6. Describe the different file opening modes available in C. **[5 marks]**

7. Write brief note on: *header files* in C. **[5 marks]**

8. Write a program that reads in a file and checks for the characters other than alphabets present in the file and reports on the screen. **[6 marks]**

9. Write a program which appends the contents of the first file to the second file. **[6 marks]**

10. Write a recursive function that prints a line of text five times on the screen. **[6 marks]**

11. Develop a C program to copy text from file *original.txt* to a file *copy.txt*. **[6 marks]**

12. Define a macro MIN2 to determine the smallest of two integers. Use MIN2 in a program and find the smallest of two user-given integer numbers. **[6 marks]**

13. Build a program that lists all files and folders available in the current directory when executed on a terminal. **[6 marks]**

14. Write a program that randomly generates a password containing eight printable characters on every execution of the program. **[6 marks]**

RKMVU/Int MA/San/13-18/ J2016/CA-626
CA-626 Natural Language Processing

Duration-2 hours Full Marks-50

A) Write *sābdabodha* for the given sentences (Any Ten) 2x10=20

(वैयाकरणमतेन)

- 1) त्वं गृहं गच्छसि।
- 2) प्राङ्गणे क्रीडतः बालकान् वयं पश्यामः।
- 3) वयं स्नात्वा विद्यालयं अगच्छाम।
- 4) ब्राह्मणः वेदं पठेत्।
- 5) (नैयायिकमतेन)
- 6) देवं पूजयितुं भक्ताः देवालयम् अगच्छन्।
- 7) विहगाः गगने उयन्ते।
- 8) अस्माभिः ओदनः पच्यते।
- 9) शिल्पिना विग्रहाः निर्मायन्ते।
- 10) (मीमांसकमतेन)
- 11) शिष्यः स्नात्वा सन्ध्योपासनं करोति।
- 12) मर्कटाः वृक्षेभ्यः फलानि चिन्वन्ति।
- 13) नद्यां मीनाः क्रीडन्ति।
- 14) मधुपाः प्रस्फुटितेभ्यः पुष्पेभ्यः मधु पिबन्ति।

B) Tag the following sentences at *kāraka* level and present them pictorially (Any five) 4x5=20

- 1) मन्दः कवियशःप्रार्थी अहं प्रांशुलभ्ये फले लोभाद् उद्वाहुः वामनः इव उपहास्यतां गमिष्यामि।
- 2) लोकान् संहृत्य वटपत्रमध्ये शयानम् आद्यन्तविहीनरूपं सर्वेश्वरं सर्वहितावतारं बालं मुकुन्दं मनसा स्मरामि।
- 3) श्रीरामचन्द्रः दशरथस्य पुत्रः अस्ति।

- 4) या गीता स्वयं पद्मनाभस्य मुखपद्माद् विनिःसृता सा सुगीता भवेत्।
- 5) नेत्राभ्यां काणा सा बालिका अतीव बुद्धिमती अस्ति।
- 6) नदीम् उभयतः नगराणि सन्ति।
- 7) कमलिनीविकचैः सरोभिः रम्यान्तरः छायाद्भूमैः नियमितार्कमयूखतापः
कुशेशयरजोमृदुरेणुः शान्तानुकूलपवनः शिवः अस्याः पन्थाः भूयात्।

C) **Answer the following (Any one)** 10x1=10

- 1) Write a brief note on Karaka Tagging.
- 2) Write a brief note on Speech to Text system and Text to Speech system

ES-632 – Environmental Studies-II

Duration: 2 hours

Full Marks: 50

1) Choose the most appropriate answer (any five)

1x5=5

- a) Water and soil resources can be most effectively conserved by – i) watershed management ii) wetland management iii) contour bunds.
- b) The greenhouse gas that has maximum contribution to earth's near surface global warming is – i) methane ii) carbon dioxide iii) CFC.
- c) Ozone in the lower stratosphere protects the earth from the sun's harmful – i) infrared (IR) radiation ii) visible radiation iii) ultraviolet (UV) radiation.
- d) Coastal areas are generally affected by which of the following disaster – i) drought ii) cyclone iii) Earthquake.
- e) Diarrhoea disease is caused by – i) Plasmodium sp. ii) Mycobacterium sp. iii) E. coli.
- f) Black-foot disease is caused by the consumption of water contaminated by – i) Nitrogen ii) Arsenic iii) Fluoride.
- g) An useful way of recycling of vegetable waste from kitchen is – i) Landfilling ii) Incineration iii) Composting.

2) Indicate True or False (any five)

1x5=5

- 1) 'Environmental Impact Assessments' (EIA) is an important tool towards sustainable development.
- 2) 'Narmada Bachao Andolan' is related to watershed management.
- 3) Planting trees along the road can reduce sound pollution.
- 4) Environmental Impact Assessments (EIA) has nothing to do with sustainable development.
- 5) The scientific method for disposing off municipal wastes is by sanitary landfilling method.
- 6) Global warming adversely (harmfully) affect coral reefs in ocean.

3) Answer any two questions

2x2=4

- a) What is 'sustainable development'?
- b) What is 'biomagnification'?
- c) What is 'Public Interest Litigation' (PIL)?
- d) What is 'hazardous waste'?

4) Answer any three questions

4x3=12

- a. What are the control measures of arsenic poisoning in human being due to consumption of arsenic contaminated drinking water.
- b. Write down any four methods of sustainable development practices that we can observe in rural or urban areas.
- c. At personal level what you can do to conserve water in your locality?
- d. Write down the measures by which marine pollution can be controlled.

5) Answer any three questions

8x3=24

- a) Write an essay on 'cyclone and mitigation measures'. 8
- b) What are the 'Dos (what one has to do) and Don'ts' (what one must avoid) associated with conservation of plant biodiversity at individual level? 4+4
- c) Write a short note on the cause, symptoms, spread, prevention and control of Diarrhoea disease 1+2+1+2+2
- d) Write an essay on 'harmful effects of sound pollution on human health'. How noise pollution can be controlled? 4+4
- e) What is acid rain? Write down the causes, adverse impacts and control measures associated with acid rain? 1+1+3+3

HN-641 - हिन्दी

समय: 2 घंटे

पूर्णांक: 50

A) निम्नलिखित मुहावरों में से किसी ५ का वाक्यों में प्रयोग कर अर्थ स्पष्ट

करें:10

- 1) आँखें चार होना
- 2) कायल होना
- 3) खटिया तोड़ना
- 4) खिसक पड़ना
- 5) गुड़ गोबर करना
- 6) चार चाँद लगना
- 7) अक्ल चकराना

B) 'सरस्वती वंदना' कविता लिखें

5

C) किसी 4 का पूर्ण वाक्य में उत्तर दें

12

- 1) हामिद के किसी दो दोस्त का नाम लिखें
- 2) बड़ा होकर गया क्या काम करता था
- 3) स्मृति के लेखक का प्रिय अस्त्र क्या था ?
- 4) निर्दोष मिथ्यावादी किसको कहते हैं?
- 5) बड़े होकर लेखक और गया गुल्लि डंडा खेलने कहाँ गए ?

D) किसी 2 का भावार्थ लिखें 8

- 1) 'नव गति..'
- 2) 'सत की नाव .. गायो'
- 3) 'काट अंध उर ..'
- 4) 'लघुता से ..'

E) निम्नलिखितमें से 3 प्रश्नों के संक्षिप्त उत्तर अपने शब्दों में लिखें 15

- 1) "मचान" पर लेख में वर्णित तीसरे पहर में जंगल का वर्णन करें
- 2) "दृढ़ संकल्प से दुविधा की बेड़ियाँ कट जातीहैं " - । इसकी सार्थकता पर प्रकाश डालें।
- 3) हामिद के मेले से लौटने पर अमीना की क्या प्रतिक्रिया हुई?
- 4) विज्ञापन के साथ लेखक का क्या सम्पर्क हो गया है?
- 5) निंदक कितने प्रकार के होते हैं? किसी एक का वर्णन करें ।

HN-642 - हिन्दी

समय: 2 घंटे

पूर्णांक: 50

- A) किसी 5 मुहावरों का वाक्यों में प्रयोग कर अर्थ स्पष्ट करें** **10**
- 1) खरी खोटी सुनाना
 - 2) जमीन पर पाँव न पड़ना
 - 3) टूट पड़ना
 - 4) बाल बाँका न कर सकना
 - 5) बोटी बोटी अलग करना
 - 6) सिट्टी पिट्टी गुम होना
- B) किसी 2 को लिखें** **5**
- 1) "चाँद और कवि" की चार पंक्ति
 - 2) माला फेरत...
 - 3) जो रहीम उत्तम
- C) किसी 4 का उत्तर दें** **12**
- 1) तुलसीदास के अनुसार एक सच्चे मित्र के क्या गुण होने चाहिए?
 - 2) "खग-कुल कुल-कुल सा बोल रहा " -- इस पंक्ति का अर्थ स्पष्ट करें
 - 3) भ्रष्टाचार के बारे में विशेषज्ञों ने क्या कहा?
 - 4) हल्कू ने रात की ठंड कैसे काटी?
 - 5) खेत के नष्ट होने पर हल्कू की क्या प्रतिक्रिया हुई ?
- D) किसी 2 की व्याख्या करें** **8**
- 1) 'विप्लव-रव से छोटे ही हैं शोभा पाते', इस पंक्ति पर अपने विचार डालें ।
 - 2) 'आगे कह मृदु ..' की व्याख्या करें।

3) "जब मैं था हरि नहीं" की व्याख्या करें।

E) किसी तीन का उत्तर लिखें

15

1) बड़े भाई साहब के विद्या अर्जन पद्धति का वर्णन करें ।

2) जबरा का हल्कू से कैसा संपर्क था?

3) बाजार के जादू से कैसे बचा जा सकता है?

4) लेखिका के घर में प्रथम बार भक्तिन के रसोई बनाने की घटना के माध्यम से शहर और देहात के जीवन के अंतर को स्पष्ट करें।
